

Republika Hrvatska
Vijeće za regulaciju energetske djelatnosti

IZVJEŠĆE

**o radu Vijeća za regulaciju energetske djelatnosti i
o zapažanjima od značaja za razvoj energetskog
tržišta i javnih usluga u 2004. godini**

Zagreb, travanj 2005. godine

SADRŽAJ

PREDGOVOR	5
A. IZVJEŠĆE O RADU VIJEĆA ZA REGULACIJU ENERGETSKIH DJELATNOSTI U 2004. GODINI	
1. ZAKONODAVNI OKVIR REGULACIJE ENERGETSKOG SEKTORA I ENERGETSKIH DJELATNOSTI	9
2. ZADACI VIJEĆA ZA REGULACIJU ENERGETSKIH DJELATNOSTI	9
2.1. Izdavanje dozvola	10
2.2. Regulacija cijena	12
2.2.1. Nadzor nad Tarifnim sustavom za usluge elektroenergetskih djelatnosti koje se obavljaju kao javne usluge	13
2.2.2. Nadzor nad tarifnim sustavima u sektoru prirodnog plina	14
2.2.3. Utvrđivanje tarifa za transport nafte naftovodom za 2005. godinu	19
2.3. Nadzor nad radom Operatora tržišta	19
2.4. Rješavanje sporova	19
2.5. Zaštita potrošača	20
2.6. Obnovljivi izvori energije	22
2.7. Sudjelovanje u postupku izrade i donošenja pravnih propisa	22
2.8. Međunarodna suradnja	23
2.8.1. ERRA - Regionalno udruženje energetske regulatornih tijela	23
2.8.2. REM - Regionalno energetske tržište	23
2.8.3. Sudjelovanje u radu europskih foruma za električnu energiju i plin	23
2.8.4. Suradnja s drugim regulatornim tijelima	23
2.9. Ostale aktivnosti	24
2.10. Organizacija rada Vijeća za regulaciju	24
2.10.1. Javnost rada Vijeća za regulaciju	24
2.10.2. Savjeti pri Vijeću za regulaciju	24
2.11. Financiranje Vijeća za regulaciju	24
2.12. Informacijski sustav i publikacije Vijeća za regulaciju	24
B. ZAPAŽANJA OD ZNAČAJA ZA RAZVOJ ENERGETSKOG TRŽIŠTA I JAVNIH USLUGA	
3. ZAPAŽANJA VEZANA UZ ZAKONODAVNI OKVIR	29
3.1. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o energiji	29
3.2. Zakon o regulaciji energetske djelatnosti	29

3.3. Zakon o tržištu električne energije	29
3.4. Zakon o proizvodnji, distribuciji i opskrbi toplinskom energijom	30
4. TRŽIŠTE ELEKTRIČNE ENERGIJE	30
4.1. Prikaz stanja u Republici Hrvatskoj	30
4.2. Dinamika otvaranja	31
4.3. Međunarodno tržište	31
4.3.1. Prikaz stanja i obilježja	31
4.3.2. Učinci liberalizacije tržišta električne energije	33
5. TRŽIŠTE PRIRODNOG PLINA	38
5.1. Prikaz stanja u Republici Hrvatskoj	38
5.1.1. Dobava i potrošnja prirodnog plina u Republici Hrvatskoj	39
5.1.2. Pouzdanost opskrbe prirodnim plinom	40
5.2. Dinamika otvaranja tržišta plina	40
5.3. Međunarodno tržište prirodnim plinom	40
5.3.1. Razina liberalizacije tržišta	42
5.3.2. Učinci liberalizacije tržišta prirodnog plina u EU	44
5.3.3. Struktura tržišta prekograničnog trgovanja plinom	50
6. TRŽIŠTE TOPLINSKE ENERGIJE	50
6.1. Prikaz stanja u Republici Hrvatskoj	50
6.2. Učinci Zakona o proizvodnji, distribuciji i opskrbi toplinskom energijom	51
6.3. Međunarodno tržište toplinske energije	51
7. TRŽIŠTE NAFTE I NAFTNIH DERIVATA	52
7.1. Transportni sustav JANAF-a d.d.	52
7.2. Pristup sustavu za transport nafte naftovodom	52
7.3. Skladištenje nafte i naftnih derivata	53
8. ZAKLJUČAK	54
9. POPIS SLIKA	55
10. POPIS TABLICA	56
11. PRILOG – FINANCIJSKO IZVJEŠĆE VIJEĆA ZA REGULACIJU ENERGETSKIH DJELATNOSTI ZA 2004. GODINU	57

PREGOVOR

Republika Hrvatska postavila je cilj ulaska u Europsku uniju, a time i ukljuivanja u interno energetska tržišta Europske unije. Ujedno se obvezala prihvatiti i poštivati odgovarajuće standarde, odnosno svoje zakonodavstvo prilagoditi pravnim standardima Europske unije. S tim ciljem, u srpnju 2001. godine usvojen je paket energetska zakona, kojima su definirani okviri za uspostavu energetska tržišta električne energije, plina, nafte i naftnih derivata, te toplinske energije, kao i okviri za organizaciju i obnašanje tržišnih djelatnosti i javnih usluga. Tijekom 2004. godine Vijeće za regulaciju energetska djelatnosti¹ radilo je i izvršavalo svoje obveze u tim okvirima i uvjetima. Osim toga, Vijeće za regulaciju intenzivno je surađivalo s tijelima i institucijama državne uprave, osobito s Ministarstvom gospodarstva, rada i poduzetništva te je dalo niz prijedloga i sugestija u procesima izmjena i dopuna važeće energetske regulative. Vijeće za regulaciju svojim je djelovanjem aktivno pridonijelo daljnjem poboljšanju i razvidnosti zakonodavnog i regulacijskog okvira energetska sektora i tržišta u Republici Hrvatskoj, ali i njihovoj promociji na međunarodnom planu.

Općenito, 2004. godinu su u pogledu organizacije energetska sektora i energetska tržišta u regiji obilježila nastojanja gotovo svih zemalja, kako članica tako i kandidata za pridruživanje Europskoj uniji, da što prije i što uspješnije ostvare opće prihvaćene standarde i oblike organizacije elektroenergetska sektora i tržišta kako su definirane odgovarajućim direktivama EU. Dakle, ubrzano se radilo na prilagodbi energetska zakonodavstva i regulacijskog okvira za energetska djelatnosti; otvaranju energetska tržišta i njihovoj pripremi za integraciju u interno tržište EU; uvođenju konkurencije i jačanju konkurentne sposobnosti poduzeća i djelatnosti sudionika

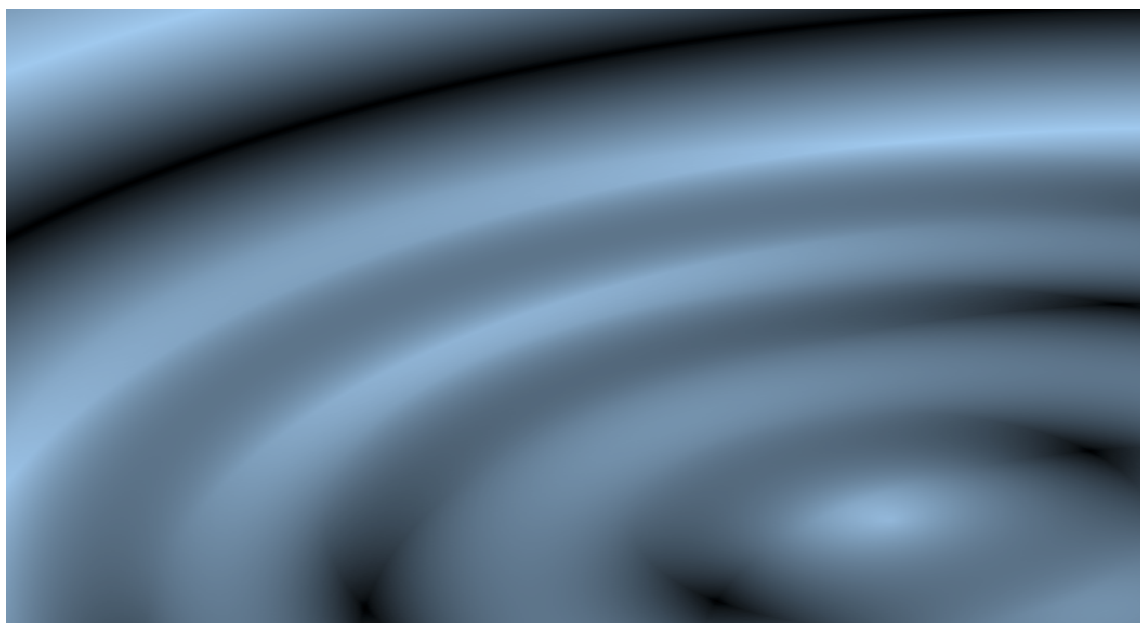
tržišta; širenju prostora za slobodni izbor dobavljača energije i prava pristupa prijenosnim, transportnim i distribucijskim mrežama, te ukljuivanju u regionalne i svjetske energetska i ekonomska tijekove i tržišta. 2004. godinu obilježile su i značajne aktivnosti i pomak u razvoju regionalnog energetska tržišta u obliku i sadržaju energetska zajednice. Vijeće za regulaciju pratilo je sve te procese, a u pogledu regionalnih procesa bilo je konstruktivan sudionik i suradnik nadležnog ministarstva. Izješće o radu Vijeća za regulaciju energetska djelatnosti i zapažanjima koja su od značaja za razvoj energetska tržišta i javnih usluga u 2004. godini pripremljeno je u vrijeme nakon što su u prosincu 2004. godine na snagu stupile izmjene i dopune, odnosno novi zakoni iz paketa energetska zakonodavstva, i to: Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o energiji, Zakon o regulaciji energetska djelatnosti i Zakon o tržištu električne energije. Također, početkom travnja 2005. godine donesen je i Zakon o proizvodnji, distribuciji i opskrbi toplinskom energijom. Novi zakonodavni okvir donio je i bitne promjene okvira i sadržaja u segmentu regulacije energetska djelatnosti u Republici Hrvatskoj. Prema novom Zakonu o regulaciji energetska djelatnosti iz prosinca 2004. godine, kao pravna slijednica Vijeća za regulaciju osniva se Hrvatska energetska regulatorna agencija - HERA². Ovo Izješće, jednako kao i odgovarajuća izvješća Vijeća za regulaciju za 2002. i 2003. godinu, te sam rad i rezultati rada Vijeća za regulaciju mogu biti ishodište dobrih i korisnih podloga i preporuka za uspješnu organizaciju i početak rada Hrvatske energetske regulatorne agencije. Isto tako, bilo bi vrlo korisno na početku rada Agencije otkloniti i sve uočene nedorečenosti, zapreke i poteškoće koje su pratile ustrojavanje i rad Vijeća za regulaciju u protekle dvije i pol godine.

¹ U daljnjem tekstu uz puni naslov Vijeća za regulaciju energetska djelatnosti koristi se i skraćeni naziv Vijeće za regulaciju, te akronim VRED.

² U daljnjem tekstu uz puni naslov Hrvatske energetske regulatorne agencije koristi se i skraćeni naziv Agencija, te akronim HERA.

**IZVJEŠĆE O RADU VIJEĆA ZA
REGULACIJU ENERGETSKIH
DJELATNOSTI U 2004. GODINI**

1. Zakonodavni okvir regulacije energetskog sektora i energetskih djelatnosti

Vijeće za regulaciju je tijekom 2004. godine poslovalo na temelju odredbi Zakona o regulaciji energetskih djelatnosti (NN 68/01 i 109/01), Zakona o energiji (NN 68/01), Zakona o tržištu električne energije (NN 68/01), Zakona o tržištu plina (NN 68/01) i Zakona o tržištu nafte i naftnih derivata (NN 68/01) te pratećih podzakonskih akata:

- Odluke o imenovanju predsjednika, zamjenika predsjednika i članova VRED-a (NN 167/03),
- Uredbe o razdoblju za koje se izdaje dozvola za obavljanje energetskih djelatnosti (NN 116/02),
- Uredbe o financiranju rada Vijeća za regulaciju (NN 60/2002),
- Općih uvjeta za isporuku električne energije (NN 8/91, 61/92, 70/92, 78/93 i 81/97),
- Tarifnog sustava za usluge elektroenergetskih djelatnosti koje se obavljaju kao javne usluge (NN 101/02, 120/02 i 129/02),
- Tarifnog sustava za transport plina za dobavljače plina i povlaštene kupce plina (NN 99/02 i 135/03),
- Tarifnog sustava za dobavu prirodnog plina za tarifne kupce (NN 99/02),
- Pravilnika o uvjetima za obavljanje energetskih djelatnosti (NN 6/03),
- Pravilnika o podacima koje su energetski subjekti dužni dostaviti Vijeću za regulaciju energetskih djelatnosti (NN 97/03),
- Pravilnika o načinu i kriterijima za utvrđivanje iznosa naknade za korištenje prijenosne i distribucijske mreže (NN 109/03),
- Pravilnika o distribuciji plina (NN 104/02 i 97/03),
- Pravila djelovanja tržišta električne energije (NN 193/03 i 198/03),
- Mrežnih pravila za pristup transportnom sustavu plinovoda (NN 126/02),
- Statuta Vijeća za regulaciju energetskih djelatnosti (NN 62/2002).

2. Zadaci Vijeća za regulaciju energetskih djelatnosti

Na temelju navedenih propisa djelokrug rada Vijeća za regulaciju uključivao je

1. Izdavanje i oduzimanje dozvola za obavljanje energetske djelatnosti
2. U svezi s reguliranjem cijena energije:
 - davanje suglasnosti na određivanje naknade za snošenje naslijeđenih troškova u cijeni energije i na traženje energetskog subjekta koji je nositelj obveze javne usluge,
 - davanje prethodnog mišljenja o tarifnim sustavima koje donosi Vlada Republike Hrvatske,
 - nadzor primjene tarifnih sustava, utvrđivanje iznosa naknade za korištenje prijenosne i distribucijske mreže,
 - donošenje tarife za transport nafte naftovodom.
3. Provedbu natječaja za izgradnju objekata za proizvodnju električne energije za tarifne kupce
4. Rješavanje sporova:
 - povodom žalbe stranke kojoj je odbijen pristup elektroenergetskoj prijenosnoj ili distribucijskoj mreži ili je nezadovoljna uvjetima pristupa,
 - povodom žalbe stranke kojoj je odbijen pristup plinskom transportnom ili distribucijskom sustavu ili je nezadovoljna uvjetima pristupa.
5. Sudjelovanje u postupku izrade i donošenja dokumenata, a osobito:
 - davanje mišljenja o Općim uvjetima za opskrbu energijom koje propisuje Vlada Republike Hrvatske
 - davanje prethodne suglasnosti na plan razvoja i izgradnju prijenosne mreže koji donosi operator sustava u suradnji s energetskim subjektom za prijenos električne energije,
 - davanje prethodne suglasnosti na plan razvoja i izgradnju distribucijske mreže koji donosi energetski subjekt za distribuciju električne energije,

- davanje prethodne suglasnosti na pravila djelovanja tržišta koja objavljuje operator tržišta,
 - davanje suglasnosti na tehničke uvjete za pristup pravnih i fizičkih osoba plinskim transportnim kapacitetima,
 - davanje suglasnosti na tehničke uvjete za pristup kapacitetima za transport nafte naftovodom,
 - omogućavanje objavljivanja temeljnih tržišnih uvjeta za pristup transportnom sustavu koje donosi transporter plina,
 - davanje prethodnog mišljenja o mrežnim pravilima ministru mjerodavnom za energetiku.
6. Nadzor nad poslovanjem energetskih subjekata, a osobito:
- zahtijevanje podataka, izvješća i dokumentacije od energetskih subjekata čiji su sadržaj, oblik i učestalost dostave određeni općim aktom Vijeća za regulaciju,
 - nadzor rada operatora tržišta koji je odgovoran za organiziranje tržišta električne energije,
 - uvid u ugovore za dobavu plina,
 - davanje suglasnosti dobavljaču plina za sklapanje novih ugovora tipa "vozi ili plati" i "puno za prazno",
 - davanje odobrenje za izgradnju izravnog voda,
 - davanje odobrenje za pristup i korištenje sustava za proizvodnju prirodnog plina.
7. Osim navedenih aktivnosti, Vijeće za regulaciju:
- izdaje rješenje o stjecanju statusa povlaštenog proizvođača u skladu s uvjetima koje propisuje nadležni ministar,
 - vodi evidenciju o prigovorima krajnjih kupaca (potrošača) na rad energetskog subjekta,
 - izvješćuje najmanje jedanput godišnje Hrvatski sabor i Vladu Republike Hrvatske o svom radu i zapažanjima koja su značajna za razvoj energetskog tržišta i javnih usluga,
 - surađuje s mjerodavnim tijelima i inspekcijama,
 - izdaje godišnja izvješća za javnost,
 - izdaje glasilo Vijeća za regulaciju,
 - surađuje s međunarodnim institucijama iz područja nadzora i regulacije energetskih tržišta,

- donosi pojedinačne akte u obavljanju javnih ovlasti (Pojedinačni akti koje Vijeće za regulaciju donosi u obavljanju javnih ovlasti konačni su, a protiv njih nezadovoljna strana može pokrenuti upravni spor),
- donosi godišnji financijski plan sredstava za rad Vijeća i zaključni račun tih sredstava,
- poduzima druge mjere i obavlja druge poslove predviđene Zakonom, Statutom i općim aktima Vijeća za regulaciju.

2.1. Izdavanje dozvola

Vijeće za regulaciju je tijekom 2004. godine nastavilo s izdavanjem dozvola za obavljanje energetskih djelatnosti, na temelju odredbi iz:

- Zakona o energiji (NN 68/01),
- Zakona o regulaciji energetskih djelatnosti (NN 68/01 i 109/01),
- Pravilnika o uvjetima za obavljanje energetskih djelatnosti (NN 6/03),
- Uredbe o razdoblju za koje se izdaje dozvola za obavljanje energetskih djelatnosti (NN 116/02),
- Uredbe o financiranju rada Vijeća za regulaciju (NN 60/02),
- Pravilnika o distribuciji plina (NN 104/02).

Postupak izdavanja dozvola reguliran je prethodno navedenim propisima, s time da se u pitanjima koja nisu uređena Zakonom o energiji primjenjuje Zakon o općem upravnom postupku.

Prema Zakonu o energiji (članak 16.) Vijeće za regulaciju izdaje dozvolu za obavljanje energetske djelatnosti. Dozvola se izdaje na temelju zaprimljenog zahtjeva energetskog subjekta. Svaki pojedini predmet – zahtjev za izdavanje dozvole vodi se u upravnom postupku. Energetski subjekt uz zahtjev za izdavanje dozvole za obavljanje energetske djelatnosti podnosi opsežnu dokumentaciju kojom dokazuje postojanje propisanih uvjeta tehničke i financijske kvalificiranosti i stručne osposobljenosti. Nakon što obavi analizu svih zaprimljenih dokaza, kao onih dostavljenih radi nadopune dokumentacije, Vijeće za regulaciju obavlja neposredan uvid u objekte, postrojenja, uređaje, mreže i opremu energetskog subjekta, čime provjerava da li zaista energetski subjekt zadovoljava propisane uvjete.

Po završetku ispitnog postupka Vijeće za regulaciju donosi rješenje kojim dozvoljava obavljanje energetske djelatnosti (dozvola za obavljanje energetske djelatnosti).

Prema odredbama članaka 15. i 16. Zakona o energiji dozvola je potrebna za 21 energetska djelatnost, a nije ju potrebno ishoditi za:

- trgovinu na malo naftnim derivatima,
- skladištenje nafte i naftnih derivata za vlastite potrebe,
- proizvodnju električne energije koja se proizvodi isključivo za vlastite potrebe ili u proizvodnim objektima snage do 5 MW.

Do kraja 2004. godine Vijeće za regulaciju zaprimilo je ukupno 208 zahtjeva za izdavanje dozvola za obavljanje energetske djelatnosti, a riješilo je

190 zahtjeva (rješenjem o izdavanju dozvole ili zaključkom o obustavi postupka).

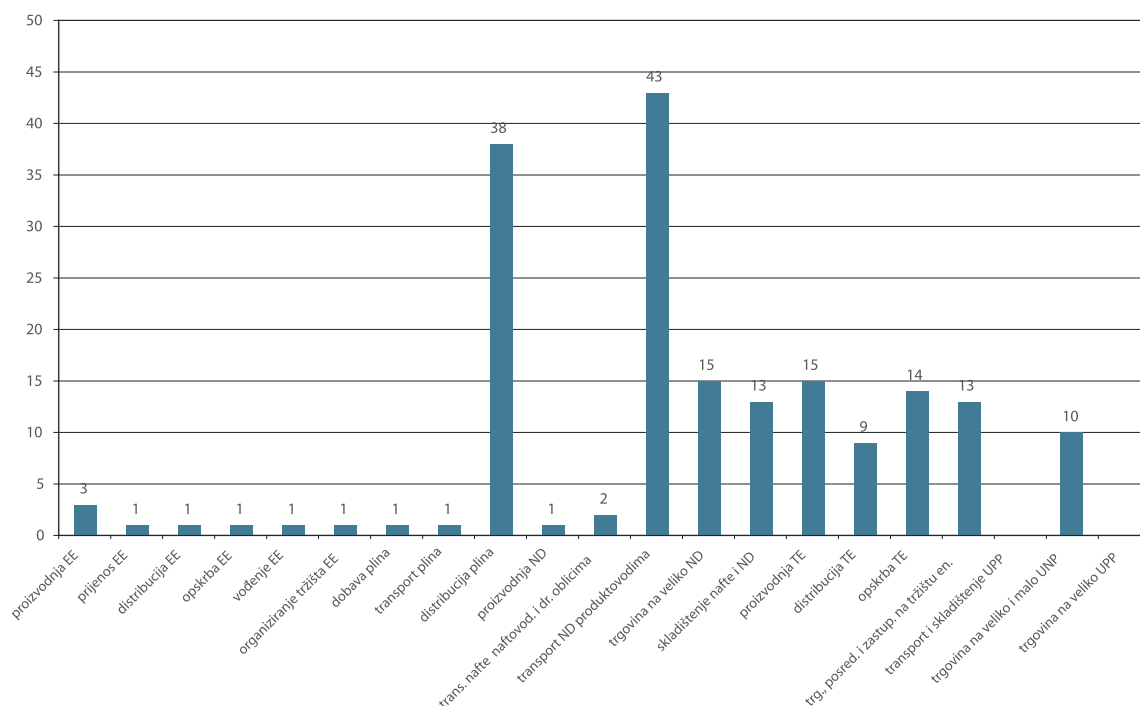
Ostalih 18 zahtjeva, pretežito zaprimljenih krajem 2004. godine, Vijeće za regulaciju je nastavilo rješavati u 2005. godini, sukladno potpunosti dokumentacije zaprimljene uz zahtjeve.

Rješenje Vijeća za regulaciju o izdavanju dozvole za obavljanje energetske djelatnosti je konačno. Nezadovoljna stranka može pokrenuti upravni spor pred Upravnim sudom Republike Hrvatske, što do sada nijednom nije bio slučaj. To je rezultat stručnog i odgovornog vođenja upravnih postupaka te vrlo ozbiljne pripreme, koju u postupku licenciranja provodi Vijeće za regulaciju (više stotina sastanaka i kontakata s predstavnicima energetske subjekata). U Tablici 1. dan je prikaz izdanih dozvola za obavljanje energetske djelatnosti prema energetskim djelatnostima, sa stanjem na dan 31. prosinca 2004. godine, što je i grafički prikazano na Slici 1.

Tablica 1. Dozvole izdane za obavljanje energetske djelatnosti (prema djelatnostima)

Energetska djelatnost	Izdane dozvole 31.12.2004. (broj)
proizvodnja električne energije	3
prijenos električne energije	1
distribucija električne energije	1
opskrba električnom energijom	1
vođenje elektroenergetskog sustava	1
organiziranje tržišta električnom energijom	1
dobava plina	1
transport plina	1
distribucija plina	38
proizvodnja naftnih derivata	1
transport nafte naftovodima i drugim oblicima transporta	2
transport naftnih derivata produktovodima i drugim oblicima transporta	43
trgovina na veliko naftnim derivatima	15
skladištenje nafte i naftnih derivata	13
proizvodnja toplinske energije	15
distribucija toplinske energije	9
opskrba toplinskom energijom	14
trgovanje, posredovanje i zastupanje na tržištu energije	13
transport i skladištenje ukapljenoga prirodnoga plina (UPP)	
trgovina na veliko i malo ukapljenim naftnim plinom (UNP)	10
trgovina na veliko ukapljenim prirodnim plinom (UPP)	
Ukupno	183

Slika 1. Prikaz dozvola izdanih za obavljanje energetskih djelatnosti (prema djelatnostima na dan 31.12.2004. godine)

Unutar Registra dozvola Vijeće za regulaciju vodi Zbirni pregled koji sadrži sljedeće elemente:

- registarski broj dozvole,
- datum upisa u registar dozvola,
- puni naziv pravne osobe kojoj je izdana dozvola,
- sjedište i adresu pravne osobe kojoj je izdana dozvola,
- matični broj pravne osobe kojoj je izdana dozvola,
- naziv energetske djelatnosti,
- razdoblje za koje se izdaje predmetna dozvola,
- datum izdavanja rješenja Vijeća za regulaciju o oduzimanju dozvole,
- datum izdavanja rješenja kojim se dozvoljava obavljanje energetske djelatnosti prema članku 18. stavki 2. Zakona o energiji.

Uvid u Zbirni pregled Registra dozvola Vijeće za regulaciju je omogućilo svim zainteresiranima, te su navedeni podaci javno dostupni na web stranici: www.vred.hr/hrvatski/html/dozvole.html.

2.2. Regulacija cijena

Na temelju članka 28. Zakona o energiji Vijeće za regulaciju bilo je nadležno za davanje mišljenja Vladi Republike Hrvatske o prijedlogu tarifnih sustava te za nadzor nad primjenom tarifnih sustava.

Primjenom tarifnih sustava utvrđuju se cijene sljedećih energetskih djelatnosti:

Električna energija:

- proizvodnja električne energije (osim za ovlaštene kupce),
- prijenos električne energije,
- distribucija električne energije, opskrba električne energije (osim povlaštenih kupaca),
- vođenje elektroenergetskog sustava,
- organiziranje tržišta električne energije.

Plin:

- dobava plina (osim povlaštenih kupaca),
- transport plina,
- distribucija plina.

Toplinska energija:

- proizvodnja toplinske energije (osim povlaštenih kupaca),
- distribucija toplinske energije,
- opskrba toplinske energije (osim povlaštenih kupaca).

Osim energetskih djelatnosti za koje se cijena utvrđuje na osnovu tarifnih sustava, Vijeće za regulaciju temeljem Zakona o tržištu nafte i naftnih derivata utvrđuje i tarifu za korištenje naftovoda.

2.2.1. Nadzor nad Tarifnim sustavom za usluge elektroenergetskih djelatnosti koje se obavljaju kao javne usluge

U 2004. godini u primjeni je bio Tarifni sustav za usluge elektroenergetskih djelatnosti koje se obavljaju kao javne usluge (NN 101/02, 121/02 i 129/02), kojim je utvrđena cijena električne energije za kupce na:

1. Visokom naponu (110 kV)
2. Srednjem naponu (35 i 10 kV)
3. Niskom naponu (kućanstva, poduzetništvo i javna rasvjeta)

Tablica 2. Kretanje prosječnih cijena električne energije za pojedinu kategoriju kupaca u razdoblju 2001.-2004. godine (kn/kWh)

Vrsta potrošača	2001.	2002.	2003.	2004.
110 kV	0,2336	0,2401	0,2713	0,2831
35 kV	0,3094	0,401	0,4151	0,4179
10 kV	0,4440			
Kućanstva	0,5095	0,5143	0,5486	0,5489
Poduzetništvo	0,5748	0,5653	0,5682	0,5678
Javna rasvjeta	0,4700	0,4696	0,4685	0,4676

Izvor: HEP d.d.

Budući da je još u Zakonu o energiji iz 2001. godine utvrđeno da je za svaku od navedenih djelatnosti potrebno donijeti zaseban tarifni sustav, Vijeće za regulaciju je prilikom davanja mišljenja na predmetni Tarifni sustav u 2002. godini sugeriralo da prijedlog Tarifnog sustava treba uskladiti sa zakonskim odredbama. Međutim, tijekom 2004. godine nije došlo do usklađivanja zakonskih i pripadajućih podzakonskih akata u segmentu regulacije cijena električne energije.

U listopadu 2003. godine Vijeće za regulaciju je donijelo Odluku o iznosu naknada za korištenje prijenosne i distribucijske mreže na temelju Zakona o tržištu električne energije iz 2001. godine. Međutim, iste nisu primjenjivane na transparentan način tijekom 2004. godine budući da za ostale djelatnosti (proizvodnja i opskrba električnom energijom, vođenje elektroenergetskog sustava i organiziranje tržišta električnom energijom), kao što je prethodno rečeno, nisu utvrđeni pojedinačni troškovi, odnosno doneseni tarifni sustavi Isto tako, kupcima koji su stekli status povlaštenih nije se na računu iskazivao odvojeno trošak korištenje mreža od troška energije.

Ovako iskazana cijena električne energije obuhvaća troškove svih elektroenergetskih djelatnosti (proizvodnja, prijenos, distribucija, opskrba električnom energijom, vođenje elektroenergetskog sustava i organiziranje tržišta električnom energijom). Kretanje prosječnih cijena električne energije za pojedinu kategoriju kupaca u razdoblju 2001.-2004. godine prikazano je u Tablici 2.

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o energiji donesenim u 2004. godini utvrđeno je da se primjenom tarifnih sustava određuju cijene:

1. Proizvodnje električne energije, s izuzetkom proizvodnje za povlaštene kupce
2. Prijenosa električne energije
3. Distribucije električne energije
4. Opskrbe električnom energijom, s izuzetkom povlaštenih kupaca.

Uloga nove regulatorne agencije bit će predlaganje metodologija za utvrđivanje iznosa tarifnih stavki gore navedenih energetske djelatnosti, koje će zatim donositi Vlada Republike Hrvatske.

Trošak organiziranja tržišta električnom energijom pokrivat će se iz naknade koju utvrđuje Vlada Republike Hrvatske. Imajući sve prethodno u vidu, u 2005. godini prioritet u regulaciji cijena električne energije je donošenje predmetnih tarifnih sustava sukladno novim zakonskim odredbama, kao i naknada za organiziranje tržišta električnom energijom. Iskazivanje odvojenih tarifa po djelatnostima, posebice odvajanje prihoda reguliranih od tržišnih djelatnosti, preduvjet je za ulazak novih subjekata na tržište električne energije.

2.2.2. Nadzor nad tarifnim sustavima u sektoru prirodnog plina

Vijeće za regulaciju je u 2004. godini je u okviru svojih nadležnosti donijelo sljedeće akte:

A. Energetska djelatnost dobave prirodnog plina:

- Mišljenje o prodajnoj cijeni prirodnog plina za pravne i fizičke osobe koje se bave dobavom, odnosno trgovinom prirodnim plinom za I. kvartal 2004. godine (Glasilo VRED-a, broj 1/2004),
- Mišljenje o prodajnoj cijeni prirodnog plina za pravne i fizičke osobe koje se bave dobavom, odnosno trgovinom prirodnim plinom za II. kvartal 2004. godine (Glasilo VRED-a, broj 1/2004),
- Mišljenje o prodajnoj cijeni prirodnog plina za pravne i fizičke osobe koje se bave dobavom, odnosno trgovinom prirodnim plinom za III. kvartal 2004. godine (Glasilo VRED-a, broj 2/2004),
- Mišljenje o prodajnoj cijeni prirodnog plina za pravne i fizičke osobe koje se bave dobavom, odnosno trgovinom prirodnim plinom za IV. kvartal 2004. godine (Glasilo VRED-a, broj 3/2004),
- Mišljenje o prodajnoj cijeni prirodnog plina za pravne i fizičke osobe koje se bave dobavom, odnosno trgovinom prirodnim plinom za I. kvartal 2005. godine (Glasilo VRED-a, broj 3/2004)

B. Energetska djelatnost transporta prirodnog plina:

- Odluku o iznosu tarifa za transport plina za 2005. godinu (Glasilo VRED-a, broj 3/2004).

C. Energetska djelatnost distribucije prirodnog plina:

- Mišljenje o prijedlogu tarifnog sustava za distribuciju plina (Glasilo VRED-a, broj 3/2004).

2.2.2.1. Nadzor nad primjenom Tarifnog sustava za dobavu prirodnog plina za tarifne kupce

Prodajna cijena prirodnog plina za pravne i fizičke osobe koje se bave dobavom, odnosno trgovinom prirodnog plina (cijena dobave prirodnog plina) definirana je Tarifnim sustavom za dobavu prirodnog plina za tarifne kupce (NN 99/02). Cijena dobave prirodnog plina proizlazi iz sljedećih formula:

$$C = C_0 \cdot T + M$$

$$C_0 = \frac{\sum Q_{\text{dom}} \cdot C_{\text{dom}} + \sum Q_{\text{uvoz}} \cdot C_{\text{uvoz}}}{\sum Q_{\text{dom}} + \sum Q_{\text{uvoz}}}$$

gdje je:

C_0 = nabavna cijena plina ili ponderirani prosjek nabavnih cijena plina za tromjesečje za koje se prodajna cijena utvrđuje, USD

T = prosječni prodajni tečaj za američki dolar prema hrvatskoj kuni kod Hrvatske narodne banke za mjesec koji prethodi datumu utvrđivanja cijene

M = marža odobrena prodavatelju u kn/1Sm³

Q_{dom} = količina prirodnog plina iz domaće proizvodnje

Q_{uvoz} = količina prirodnog plina iz uvoza

C_{dom} = cijena prirodnog plina iz domaće proizvodnje u USD

C_{uvoz} = cijena prirodnog plina iz uvoza u USD

Cijena prirodnog plina iz uvoza utvrđuje se na temelju sklopljenih ugovora s isporučiteljima, dok način utvrđivanja cijene prirodnog plina iz domaće proizvodnje nije utvrđen odredbama predmetnog Tarifnog sustava, kao niti bilo kojim drugim aktom. Nadalje, budući da se radi o utvrđivanju cijene samo za tarifne kupce, alokacija količina iz uvoza, odnosno domaće proizvodnje između tarifnih i povlaštenih kupaca, također, nije utvrđena. Ove dvije činjenice najveća su prepreka provođenju nadzora nad primjenom Tarifnog sustava za dobavu prirodnog plina za tarifne kupce od strane Vijeća za regulaciju.

Naime, INA-Industrija nafte d.d. je kao dobavljač plina tijekom 2003. i 2004. godine pokušala u više navrata inicirati promjenu prodajne cijene prirodnog plina, ali bez valjanih dokaza i podloga temeljem kojih bi Vijeće za regulaciju, rukovodeći se Zakonom o energiji i važećim Tarifnim sustavom, moglo prihvatiti zahtjeve dobavljača. Naime, prije svega potrebno je bilo izmijeniti i dopuniti važeći Tarifni sustav sukladno odredbi članka 28. stavka 1. Zakona o energiji po kojem Vlada Republike Hrvatske donosi Tarifni sustav na prijedlog energetskog subjekta, a po pribavljenom mišljenju ministarstva nadležnog za energetiku i Vijeća za regulaciju. Na taj način moguće je izmijeniti pojedine elemente formule, odnosno modela, za utvrđivanje prodajne cijene prirodnog plina.

Naime, Vijeće za regulaciju nije nadležno za utvrđivanje elemenata iz modela, već za nadzor nad primjenom Tarifnog sustava. Stoga je Vijeće za regulaciju svojim mišljenjima o prodajnoj cijeni prirodnog plina naglasilo da je potrebno, u što kraćem roku, prijedlog izmjena i dopuna Tarifnog sustava uputiti u proceduru iz članka 28. stavak 1. Zakona o energiji, čime bi se otklonile nepreciznosti i nedorečenosti koje onemogućavaju transparentnu primjenu i nadzor nad primjenom Tarifnog sustava, što se posebice odnosi na model za utvrđivanje cijene domaćeg plina, kao i postupak njene promjene.

Od 1. rujna 2002. godine do II. kvartala 2004. godine primjenjivala se cijena plina na ulazu u transportni sustav od 1,00 kn/Sm³/33.338,35 kJ. Prilikom utvrđivanja cijene prirodnog plina za II. kvartal 2004. godine Vijeće za regulaciju je prihvatilo prijedlog za povećanje dobavne cijene prirodnog plina (na ulazu u transportni sustav plinovoda) za tarifne kupce u iznosu od 1,07 kn/m³/33.338,35 kJ.

Naime, Vijeće za regulaciju je razmatrajući zahtjev za promjenom cijene INA Industrija nafte d.d., Zagreb, utvrdilo da se zahtjev u elementu strukture koji se odnosi na definiranje cijene domaćeg plina temelji na dokumentu "Formiranje cijene domaćeg plina i utvrđivanje cijene za tarifne kupce", a koji

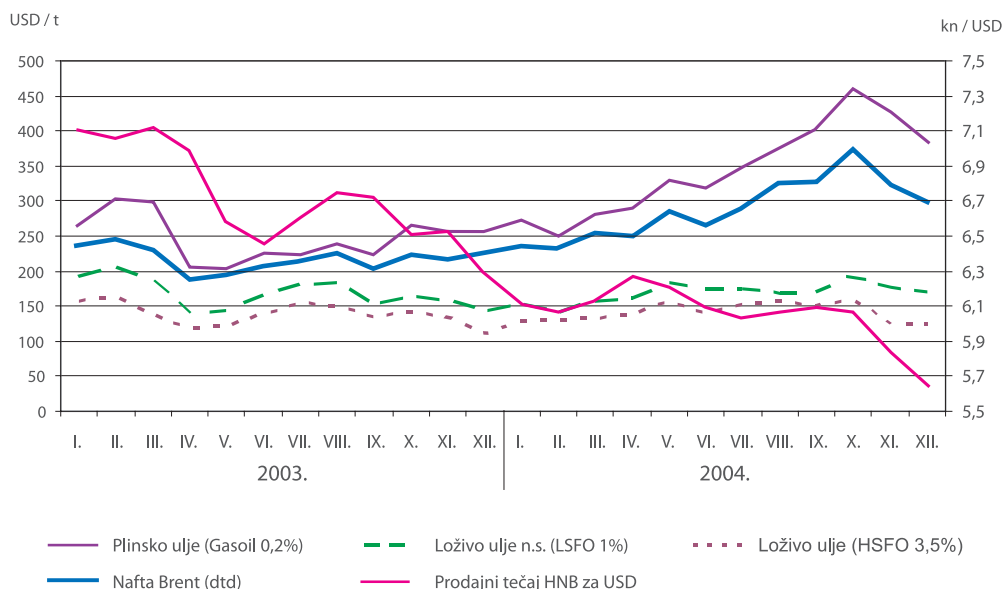
plina i utvrđivanje cijene za tarifne kupce", a koji je Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva ocijenilo kao prihvatljiv model i način utvrđivanja cijene domaćeg plina.

Budući da do kraja 2004. godine nisu donesene izmjene i dopune Tarifnog sustava, Vijeće za regulaciju odbilo je mogućnost daljnjih poskupljenja u III. i IV. kvartalu 2004. godine kao i u I. kvartalu 2005. godine. U navedenim kvartalima prodajna cijena prirodnog plina zadržana je na razini od 1,07 kn/m³/33.338,35 kJ. Faktori koji značajno utječu na dobavnu cijenu prirodnog plina, a koji se javno objavljuju te ih je stoga moguće analizirati u ovom Izvešću su:

- cijena plinskog ulja (0,2%),
- cijena loživog ulja nisko sumpornog (1%),
- cijena loživog ulja (3,5%),
- prosječni prodajni tečaj američkog dolara prema hrvatskoj kuni kod Hrvatske narodne banke za mjesec koji prethodi datumu utvrđivanja cijene.

Prva tri navedena faktora, tj. njihove prosječne mjesečne vrijednosti objavljuju se u Platt's Oilgram Price Report-u. Slika 2. prikazuje kretanje svih gore navedenih faktora u razdoblju 2003.-2004. godine.

Slika 2. Prikaz kretanja faktora koji utječu na prodajnu cijenu prirodnog plina u razdoblju 2003.-2004. godine

Izvori: Platt's Oilgram Price Report (European monthly averages – Cargos FOB Med Basis Italy); Hrvatska narodna banka

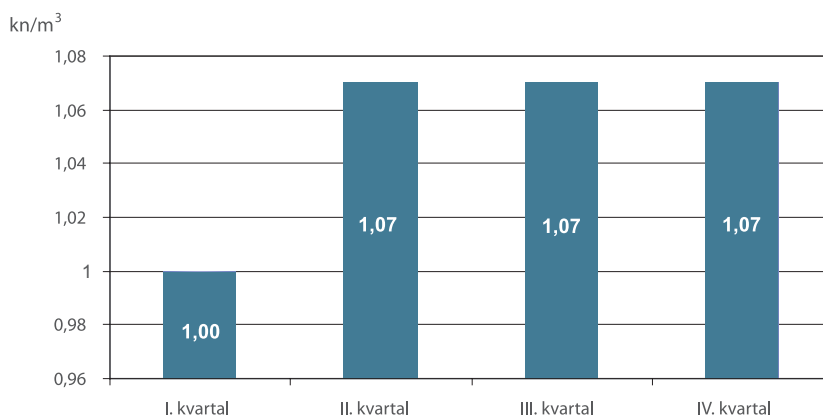

Ukoliko se predmetna slika poveže s formulom za izračun dobavne cijene prirodnog plina uočljivo je da pad prodajnog tečaja USD (20 posto od 1.1.2003. do 31.12.2004) utječe na uvoznju cijenu kao i na cijenu prirodnog plina iz domaće proizvodnje. Stoga u konačnici ne dolazi do povećanja dobavne cijene plina iako je cijena plinskog ulja, koja prati trend kretanja cijene sirove nafte, u istom tom razdoblju porasla za 40 posto. Sukladno kretanju utjecajnih faktora, utvrđivana je dobavna cijena prirodnog plina po kvartalima u 2004. godini (Slika 3.).

Imajući prethodno u vidu, kao i činjenicu da je u prosincu 2004. godine stupio na snagu

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o energiji kojim je definirana procedura za donošenje metodologije za utvrđivanje cijene dobave prirodnog plina, kao i same cijene, prilikom izrade nove metodologije potrebno je voditi računa o načinu utvrđivanja cijene prirodnog plina iz domaće proizvodnje, načinu njene promjene, te mehanizmu alokacije količina prirodnog plina iz uvoza i domaće proizvodnje između tarifnih i povlaštenih kupaca. Naime, tarifni kupci za sada predstavljaju 53 posto ukupne potrošnje prirodnog plina u Republici Hrvatskoj što će se smanjivati sa smanjenjem praga povlaštenosti.

Slika 3. Prodajna cijena prirodnog plina za pravne i fizičke osobe koje se bave dobavom, odnosno trgovinom prirodnim plinom u 2004. godini

2.2.2.2. Nadzor nad primjenom Tarifnog sustava za transport prirodnog plina za 2004. godinu

Provodeći nadzor nad primjenom Tarifnog sustava za transport plina za dobavljače plina i povlaštene kupce plina (NN 99/2002 i 135/2003) Vijeće za regulaciju je u studenom 2004. godine donijelo Odluku o tarifama za transport prirodnog plina za 2005. godinu ($T_{vršno}$, $T_{srednje}$, $T_{osnovno}$). Utvrđene tarife odnose na za iznos najvećeg ostvarenog dnevnog opterećenja transportnog sustava u pojedinom razdoblju transportiranja (kn/max. m³ na dan) i to:

1. Mjeseci vršnog opterećenja (siječanj, veljača, studeni i prosinac):

$$T_{vršno} = 3,610 \text{ kn/m}^3 \text{ po danu}$$

2. Mjeseci srednjeg opterećenja (ožujak, travanj, svibanj, lipanj, rujana i listopad):

$$T_{srednje} = 3,008 \text{ kn/m}^3 \text{ po danu}$$

3. Mjeseci osnovnog opterećenja (srpanj i kolovoz):

$$T_{osnovno} = 1,805 \text{ kn/m}^3 \text{ po danu.}$$

Tablica 3. prikazuje iznos tarifa za transport prirodnog plina za 2004. i 2005. godinu te njihovu promjenu. Sukladno utvrđenim tarifama $T_{vršno}$, $T_{srednje}$, $T_{osnovno}$ i planiranim maksimalnim dnevnim opterećenjima obračunava se fiksni trošak transporta prirodnog plina za 2005. godinu za svakog korisnika transportnog sustava (povlašteni kupac, izravni kupac i distributeri prirodnog plina).

Tablica 3. Pregled iznosa tarifa za transport prirodnog plina za 2004. i 2005. godinu

Tarifa	2004.	2005.	Indeks 2005/2004.
T _{vršno}	4,163 kn/m ³ po danu	3,610 kn/m ³ po danu	87
T _{srednje}	3,469 kn/m ³ po danu	3,008 kn/m ³ po danu	87
T _{osnovno}	2,082 kn/m ³ po danu	1,805 kn/m ³ po danu	87

Prosječni troškovi transporta prirodnog plina (kn/m³) za pojedine kategorije korisnika transportnog sustava, izračunati kao omjer fiksnog troška transporta (kn) i ukupnih planiranih dobavnih količina (m³), za 2005. godinu su sljedeći:

1. Tarifni kupci prirodnog plina (prosječni iznosi odnose se na sve tarifne kupce iz pojedine kategorije):
 - a. distributeri - 0,147 kn/m³
 - b. izravni kupci - 0,119 kn/m³

2. Povlašteni kupci: iznos prosječnih troškova transporta kreće se od 0,108 kn/m³ do 0,135 kn/m³.

Ukupni prosječni trošak transporta plina za 2005. godinu, uzevši u obzir sve kategorije kupaca, iznosi 0,132 kn/m³.

Istekom obračunskog razdoblja, odnosno po utvrđenim stvarnim, mjerenim veličinama obavlja se, sukladno odredbama Tarifnog sustava, konačni obračun troškova transporta plina za svakog pojedinog korisnika transportnog sustava.

Tablica 4. Pregled prosječnih cijena transporta prirodnog plina u razdoblju 2003. - 2005. godine*

Kategorija kupaca	2003.	2004.	2005.
Distributeri plina	0,182 kn/m ³	0,150 kn/m ³	0,147 kn/m ³
Izravni kupci	0,122 kn/m ³	0,116 kn/m ³	0,119 kn/m ³
Povlašteni kupci	0,122 kn/m ³	0,108 - 0,115 kn/m ³	0,108 - 0,135 kn/m ³

*Napomena: Navedeni iznosi su utvrđeni na osnovu planskih veličina zahtijevanog maksimalnog dnevnog opterećenja, a ne na osnovu mjerenih veličina

Tablica 4. prikazuje kretanje cijene transporta prirodnog plina u razdoblju 2003.-2005. godine, odnosno nakon donošenja Tarifnog sustava za transport plina za dobavljače plina i povlaštene kupce plina. Početkom njegove primjene (1. rujna 2002. godine) cijena transporta plina za distributere iznosila je 0,182 kn/m³, a za povlaštene i izravne kupce 0,122 kn/m³. Navedena cijena koristila se tijekom prijelaznog razdoblja u trajanju od 16 mjeseci, tj. do 31. prosinca 2003. godine. Od 1. siječnja 2004. godine na snazi su bile tarife koje je utvrdilo Vijeće za regulaciju temeljem Tarifnog sustava za transport plina za dobavljače plina i povlaštene kupce plina, koje su prestale važiti

1. siječnja 2005. godine, odnosno s početkom primjene Odluke Vijeća za regulaciju o iznosu tarifa za transport plina za 2005. godinu.

Tijekom nadzora nad primjenom Tarifnog sustava za transport plina za dobavljače plina i povlaštene kupce plina, Vijeće za regulaciju uočilo je niz nedorečenosti i nejasnoća u odredbama predmetnog Tarifnog sustava.

Stoga će se tijekom 2005. godine trebati izraditi prijedlog metodologije za izračun tarife za transport prirodnog plina, kojom će se ukloniti uočeni nedostaci važećeg Tarifnog sustava, sukladno Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o energiji.

2.2.2.3. Mišljenje o prijedlogu Tarifnog sustava za distribuciju plina

Vijeće za regulaciju je u rujnu 2004. godine sukladno članku 26. Zakona o energiji zaprimilo od Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva prijedlog Tarifnog sustava za distribuciju plina radi davanja mišljenja na isti. Predmetni prijedlog usuglašeni je tekst Tarifnog sustava za distribuciju plina koji je jedinstven za sve energetske subjekte koji obavljaju djelatnost distribucije plina.

Vijeće za regulaciju dalo je mišljenje da prijedlog Tarifnog sustava treba doraditi s ciljem poboljšanja kvalitete strukture i sadržaja čime bi se doprinijelo transparentnosti, razumljivosti i primjenjivosti odredbi Tarifnog sustava za distribuciju plina, a sve u skladu s iskustvima stečenim kroz nadzor nad primjenom Tarifnog sustava za dobavu prirodnog plina za tarifne kupce i Tarifnog sustava za transport plina za dobavljače plina i povlaštene kupce plina.

Vijeće za regulaciju se u ovom Mišljenju posebice osvrnulo na sljedeće elemente prijedloga Tarifnog sustava:

- pojmovno usklađivanje s odredbama energetskih zakona,
- metodološke parametre modela regulacije,
- strukturu tarifa,
- postupak utvrđivanja tarifa i nadzor nad primjenom tarifa za distribuciju plina,
- postupak utvrđivanja ukupne cijene za krajnjeg kupca što obuhvaća cijenu dobave, transporta i distribucije.

Imajući u vidu činjenicu da Tarifni sustav za distribuciju plina nije donesen tijekom 2004. godine te da je stupanjem na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o komunalnom gospodarstvu (NN 82/04) u lipnju 2004. opskrba prirodnim plinom prestala biti komunalna djelatnost, nužno je tijekom 2005. godine donijeti metodologiju za izračun tarifa za distribuciju prirodnog plina sukladno izmjenama i dopunama Zakona o energiji, kako bi se distributerima plina omogućilo utvrđivanje cijene distribucije plina na troškovnom načelu.

Cijene distribucije plina koje su se primjenjivale tijekom 2004. godine utvrđene su na temelju prethodne suglasnosti poglavarstva jedinice lokalne samouprave na području kojih se isporučuje usluga i primjenjivat će se sve do donošenja gore navedene metodologije, odnosno iznosa tarifnih stavki. Tablica 5. prikazuje cijenu prirodnog plina za krajnje kupce po pojedinim distributerima prirodnog plina.

Navedene cijene obuhvaćaju troškove svih energetskih djelatnosti (dobava, transport i distribucija prirodnog plina) u opskrbnom lancu prirodnim plinom.

Stupanjem na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o energiji uvedene su nove energetske djelatnosti u sektoru prirodnog plina – skladištenje i opskrba prirodnim plinom. To znači da će donošenjem metodologija za izračun tarifa za obavljanje navedenih djelatnosti ukupna cijena prirodnog plina za krajnje kupce predstavljati sumu cijene dobave, skladištenja, transporta, distribucije i opskrbe prirodnim plinom.

Tablica 5. Prikaz cijena prirodnog plina za krajnje kupce po distributerima i kategorijama (kućanstva i gospodarstvo) za 2004. godinu (kn/m³, PDV uključen)

Distributeri *	Kućanstva	Gospodarstvo
PAPUK d.o.o. Orahovica	1,88	1,84
HEP - PLIN d.o.o. Osijek	1,90	1,90
PLINODOM d.o.o. Đurđenovac	1,90	1,90
IVKOM d.d. Ivanec	1,94	1,94
ZELINSKE KOMUNALIJE d.o.o. Sv. Ivan Zelina	1,94	1,94
TERMOPLIN d.d. Varaždin	1,95	1,95
MEĐIMURJE- PLIN d.o.o. Čakovec	1,96	1,96
PIS d.o.o. Vinkovci	1,98	1,95
KOMUNALAC d.o.o. Koprivnica	2,00	2,00
PRVO PLINARSKO DRUŠTVO d.o.o. Vukovar	2,00	2,00
BROD - PLIN d.o.o. Slavonski Brod	2,01	2,01
PLIN -PROJEKT d.o.o. Nova Gradiška	2,01 - 2,50	2,01 - 2,50
METALPRODUKT d.d. Šandrovac	2,02	1,94
ELEKTROMETAL d.d. Bjelovar	2,02	2,02
KOMUNALIJE d.o.o. Đurđevac	2,03	2,03
DARKOM d.o.o. Daruvar	2,05 - 2,10	2,05 - 2,10
MONTCOGIM-PLINARA d.o.o. Sv. Nedjelja	2,05 - 2,23	1,84 - 2,23
VIRKOM d.o.o. Virovitica	2,06	2,06
ENERGO METAN d.o.o. Samobor	2,07	2,07
KOMUNALAC d.d. Novi Marof	2,08	2,08
GRADSKA PLINARA ZAGREB d.o.o. Zagreb	2,08	2,14
KOMUNALAC d.o.o. Pakrac	2,10	2,10
KOMUNALNO PITOMAČA d.o.o. Pitomača	2,10	2,10
KOMUS d.o.o. u stečaju, Donja Stubica	2,13	2,13
RADNIK d.d. Križevci	2,13 - 2,28	2,13 - 2,28
HUMKOM d.o.o. Hum na Sutli	2,14	2,14
ZAGORSKI METALAC d.o.o. Zabok	2,15	1,98
ZELENJAK d.o.o. Klanjec	2,15	2,15
KOMUNALAC VRBOVEC d.o.o. Vrbovec	2,16	2,18
IVAKOP d.o.o. Ivanić Grad	2,16	2,53
KRAKOM d.o.o. Krapina	2,21	2,21
MOSLAVINA PLIN d.o.o. Kutina	2,21 - 2,23	2,21 - 2,23
DUKOM d.o.o. Dugo Selo	2,22 - 2,24	2,44 - 2,49
KOMUNALAC KONJŠČINA d.o.o. Konjščina	2,25	2,25
KOMUNALAC d.o.o. Garešnica	2,29	2,29
KOMUNALIJE d.o.o. Čazma	2,31	2,31

*Napomena: Distributeri su prikazani prema cijeni prirodnog plina za kućanstva (od najniže prema najvišoj cijeni)

2.2.3. Utvrđivanje tarifa za transport nafte naftovodom za 2005. godinu

Vijeće za regulaciju je u studenom 2004. godine, sukladno članku 2. Zakona o tržištu nafte i naftnih derivata i Odluci Vijeća za regulaciju o iznosu tarifa za transport nafte naftovodom za 2004. godinu, donijelo Odluku o iznosu tarifa za transport nafte naftovodom za 2005. godinu. Odlukom je utvrđen iznos gornje granice tarifa za transport nafte naftovodom za pravne i fizičke osobe koji se primjenjuje od 1. siječnja 2005. godine i to kako slijedi:

- Za korisnike koji koriste luku i terminal Omišalj te podmorski naftovod Omišalj – Urinj od 7 km tarifa iznosi 3,17 USD po toni (USD/t), odnosno preračunato u kune po srednjem tečaju Narodne banke Hrvatske na dan donošenja Odluke 25. studenog 2004. godine (1 USD = 5,750368 kuna) 18,23 kuna po toni (kn/t),
- Za korisnike koji koriste ukupnu trasu JANAF-a od Omišlja do rafinerija, od Virja do rafinerija te luku i terminal Omišalj, tarifa iznosi 3,41 USD po toni na 100 kilometara (USD/t/100 km), odnosno preračunato u kune po srednjem tečaju Narodne banke Hrvatske na dan donošenja Odluke 25. studenog 2004. godine (1 USD = 5,750368 kuna) 19,61 kuna po toni na 100 kilometara (kn/t/100 km).

Vijeće za regulaciju donijelo je tarife u skladu sa Studijom "Analiza stanja i razvoj transporta Jadranskim naftovodom s prijedlogom tarifa transporta nafte", imajući u vidu Zakon o tržištu nafte i naftnih derivata koji propisuje da se transport nafte naftovodom obavlja kao tržišna djelatnost te da se pregovarani pristup treće strane temelji na tarifi za transport nafte.

2.3. Nadzor nad radom Operatora tržišta

Na temelju članka 21. stavka 3. Zakona o tržištu električne energije Vijeće za regulaciju nadzire rad Operatora tržišta. S tim u skladu je na sjednici 28. svibnja 2004. godine donijelo Odluku kojom obvezuje Hrvatski nezavisni operator sustava i tržišta d.o.o. da poduzme mjere koje će omogućiti da Operator tržišta obavlja svoje zadaće neovisno, objektivno i razvidno, pod nadzorom Vijeća za regulaciju. Zaključci Vijeća za regulaciju, da Operator tržišta ne obavlja obveze propisane Zakonom o tržištu električne energije, u nešto izmijenjenom obliku sadržani su i u obrazloženju razloga za donošenje novog Zakona o tržištu električne energije, u kojem se navodi da su društva osnovana unutar HEP grupe (a takvo društvo je i Hrvatski nezavisni operator sustava i tržišta d.o.o.) nisu promijenila način i načela rada, te da nisu omogućila organiziranje tržišta električnom energijom, odnosno provedbu Zakona o tržištu električne energije i Pravila djelovanja tržišta električne energije.

2.4. Rješavanje sporova

U cilju izbjegavanja nastanka sporova između energetske subjekata međusobno te energetske subjekata i kupaca, Vijeće za regulaciju nastoji informirati sve sudionike o trendovima na energetske tržištima, uspostaviti uzajamnu komunikaciju i na taj način premostiti nedostatke i nedorečenosti energetske pravne regulative. Tako se, uz suradnju stranaka i primjenu specifičnih znanja iz područja energetike, efikasno rješavaju eventualni sporovi, smanjuju troškovi stranaka i izbjegavaju dugotrajni sudski postupci. Naime, člankom 4. Zakona o regulaciji energetske djelatnosti (NN 177/04), između ostalog, istaknuto je da je i jedan od temeljnih ciljeva regulacije energetske djelatnosti zaštita kupaca energije i energetske subjekata.

Slika 4. Faze u postupku rješavanja prigovora potrošača (predsudski postupak) na energetske (javne) usluge u Republici Hrvatskoj

I. STUPANJSKO TIJELO	II. STUPANJSKO TIJELO	III. STUPANJSKO TIJELO	MIROVNO VIJEĆE ad hoc arbitraža	REGULATORNO TIJELO
Službe za odnose s korisnicima usluga tvrtki davatelja javnih usluga	Povjerenstvo za reklamacije potrošača korisnicima usluga (čl. 22. st. 5. Zakona o zaštiti potrošača)	Sud časti Hrvatske gospodarske Komore	Osniva Savez udruga za zaštitu potrošača uz suglasnost stranaka u sporu (čl. 101. st. 8. Zakona o zaštiti potrošača)	Zakon o regulaciji energetske djelatnosti (čl. 4., 9. st. 5. čl. 10., 11. i 12.) Zakon o tržištu plina (čl. 9. i 11.) Zakon o tržištu električne energije (čl. 20. i 23.)

2.5. Zaštita potrošača

Problematika zaštite potrošača u Republici Hrvatskoj regulirana je Zakonom o zaštiti potrošača (NN 96/03) kao temeljnim zakonom kojim je započeo postupak implementacije direktiva Europske zajednice, kao i preuzimanje europskih standarda ponašanja na tržištu u pogledu informiranja i same zaštite potrošača. Usvajanjem Zakona o zaštiti potrošača u Hrvatskoj započeo proces razvitka visokih standarda zaštite prava i interesa potrošača koji su na snazi u Europskoj uniji. S tim u svezi, nacionalna energetska regulatorna tijela su potrebna da, u prijelaznom razdoblju (sve do razvoja tzv. "idealnog tržišta"), reguliraju djelatnosti na energetskim tržištima radi ostvarivanja temeljnih ciljeva zaštite potrošača i energetskih subjekata te regulacije cijena u sektoru javnih usluga isto tako, energetski subjekti, kao isporučitelji energije i davatelji usluga, konstantno moraju voditi brigu o zadovoljstvu potrošača, kako s gledišta kvalitete i pouzdanosti isporuke energije, tako i s gledišta profesionalnog i efikasnog postupanja svog osoblja prema potrošaču.

Vijeće za regulaciju, na temelju Zakona o regulaciji energetskih djelatnosti (NN 68/01, 109/01) članak 1. stavak 1, Uredbe o financiranju rada Vijeća za regulaciju energetskih djelatnosti (NN 60/02) članak 2. i Statuta Vijeća za regulaciju energetskih djelatnosti (NN 62/02) članak 5. u obavljanju svojih poslova vodi evidenciju o prigovorima (žalbama) krajnjih kupaca (potrošača) na rad energetskih subjekata, štiti potrošače ali i energetske tvrtke u njihovim međusobnim sporovima. Uz to, temeljem odredbi energetskih zakona Vijeće za regulaciju: odlučuje o žalbi koju su izjavili proizvođači električne energije odnosno povlašteni kupci električne energije kojima je odbijen pristup mreži ili su nezadovoljni uvjetima pristupa (članak 14. Zakona o tržištu električne energije); odlučuje o žalbi stranke (pristup transportnom sustavu plina imaju dobavljač plina i/ili povlašteni kupac plina) kojoj je odbijen pristup plinskom transportnom sustavu ili koja ima prigovore na uvjete pristupa (članak 9. Zakona o tržištu plina), te odlučuje o žalbi koju je izjavila stranka (svaki kupac na distribucijskom području određenog distributera) kojoj je odbijen pristup plinskom distribucijskom sustavu ili koja ima prigovore na uvjete pristupa (članak 11. Zakona o tržištu plina).

U svezi sa zaštitom potrošača i energetskih subjekata postupanje Vijeća za regulaciju usmjereno je na:

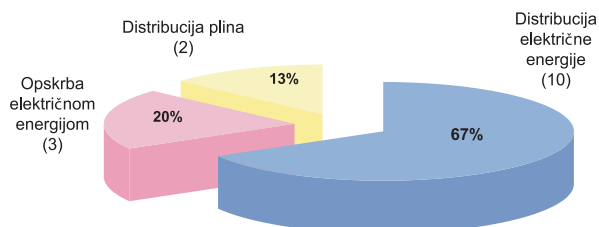
- izbjegavanje diskriminacije (omogućavanje konkurencije stvaranjem prostora za postojeće i nove sudionike u sektoru),

- nadzor konkurencije na energetskom tržištu radi osiguravanja pravednih i nepristranih tržišnih uvjeta za sve sudionike,
- sudjelovanje u postizanju sporazuma između energetskih subjekata, odnosno potrošača (kupaca),
- ispunjavanje ostalih ciljeva zaštite potrošača, kroz propisanu proceduru izdavanja dozvola za obavljanje energetskih djelatnosti.

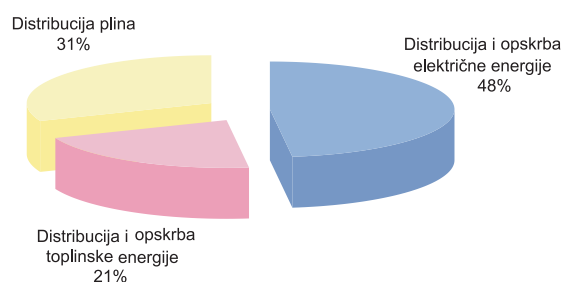
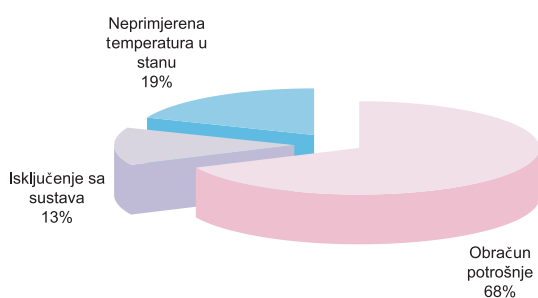
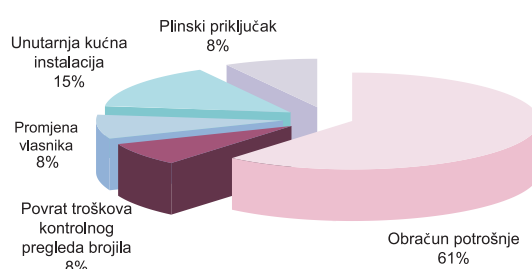
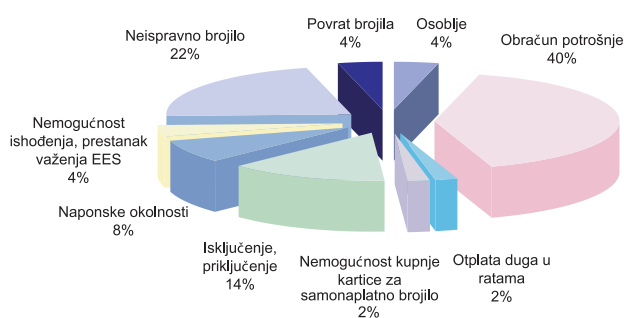
Vijeće za regulaciju sukladno zakonskim ovlastima postupa na temelju zahtjeva Agencije za zaštitu tržišnog natjecanja, udruga za zaštitu prava potrošača, Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva te individualnih zahtjeva potrošača, na način da se svaki predmet pomno ispituje s ciljem pravovaljanog i svrsishodnog rješenja problema.

S Agencijom za zaštitu tržišnog natjecanja je 25. ožujka 2004. godine potpisan Sporazum o suradnji na području zaštite tržišnog natjecanja na tržištu energije.

Slika 5. Prigovori upućeni Vijeću za regulaciju prema energetskim djelatnostima u 2004. godini

Uočava se da je Vijeće za regulaciju najveći broj prigovora krajnjih kupaca primilo vezano uz distribuciju električne energije, odnosno kvalitetu usluge pristupa distributivnoj mreži i mogućnost pristupa distributivnoj mreži (13 prigovora). U značajno manjem broju Vijeće za regulaciju primilo je prigovore krajnjih kupaca vezano uz distribuciju plina (2 prigovora). Dosadašnje iskustvo u radu Vijeća za regulaciju je pokazalo da potrošači u Republici Hrvatskoj, kao i u drugim zemljama, najviše problema i prigovora imaju u ostvarivanju svojih prava u odnosima s energetskim subjektima koji obavljaju monopolne djelatnosti u svezi s električnom energijom, toplinskom energijom, i plinom. Energetski subjekti dostavili su Vijeću za regulaciju Izvješća Povjerenstava za reklamacije potrošača za 2004. godinu, sukladno odredbama Pravilnika o podacima koje su energetski subjekti dužni dostaviti Vijeću za regulaciju (NN 97/03).

Slika 6. Prikaz prigovora Povjerenstvima za reklamacije potrošača po energetske djelatnostima u %**Slika 7.** Razlozi prigovora Povjerenstvima za reklamacije potrošača po energetske djelatnostima*Razlozi prigovora na distribuciju i opskrbu toplinske energije**Razlozi prigovora na distribuciju plina**Razlozi prigovora na distribuciju i opskrbu električne energije*

Vidljivo je da se najveći broj prigovora za sve djelatnosti odnosi na obračun potrošnje, zatim slijede prigovori na kvalitetu usluge i priključke. Možemo istaći da je uvođenjem regulacije energetske djelatnosti potaknuta politika aktivne zaštite potrošača, što je omogućilo osiguravanje

primjerenog funkcioniranja tržišnog gospodarstva.

Ujedno je uspostavljena i komunikacija između različitih sudionika na tržištu s ciljem sprječavanja eventualnih sporova koji bi mogli nastati uslijed nedorečenosti zakonske regulative.

2.6. Obnovljivi izvori energije

Održivi razvoj i integracija zaštite okoliša u energetski razvitak putem promicanja korištenja obnovljivih izvora energije jedan je od segmenata u kojem je Vijeće za regulaciju također aktivno prisutno. Naime, proces pridruživanja Hrvatske Europskoj uniji, Protokol iz Kyota, liberalizacija tržišta električne energije i usmjerenost na održivi razvoj, predstavljaju bitne odrednice koje utječu na razvoj elektroenergetskog sektora u Republici Hrvatskoj. Korištenje obnovljivih izvora energije, sukladno svome značaju, ugrađeno je u temeljne zakone koji uređuju energetski sustav i tržište Republike Hrvatske. Značajnije korištenje obnovljivih izvora energije u dugoročnom je interesu Republike Hrvatske, pa je time i brži razvoj obnovljivih izvora energije (energija vjetra, hidroenergija, solarna energija, biomasa i otpad, bioplin, geotermalna energija, toplina okoliša) jedan od prioriteta hrvatske energetske politike sukladno reformi hrvatskog energetskog sektora. Analizom predmeta zaprimljenih od strane Vijeća za regulaciju u svezi s problemima korištenja obnovljivih izvora energije uočene su određene prepreke realizaciji projekata korištenja obnovljivih izvora energije u Republici Hrvatskoj, u prvom redu nedostatak podzakonskih akata te nedovoljna razina spoznaje i informiranosti građana/potrošača energije o općoj dobrobiti i prednostima korištenja obnovljivih izvora energije.

Postupanje regulacijskog tijela vezano uz obnovljive izvore mora biti pravno utemeljeno, tj. jedino na temelju usvojene legislative. U tom smislu vrlo je važno donijeti akte kojima bi se propisali uvjeti i načini korištenja obnovljivih izvora energije, klasificirala postrojenja koja koriste obnovljive izvore energije, pojedina prava i obveze energetskih subjekata, te odredili načini poticanja proizvodnje energije iz obnovljivih izvora energije i uvjeti za upis u registar obnovljivih izvora energije. Tek s potpunim zakonodavnimokvirominjegovomimplementacijom, postojeći i budući projekti korištenja obnovljivih izvora energije dobili bi poticaj za realizaciju, čime bi se obnovljivi izvori energije koristili u značajnijoj mjeri. Pri svemu tome nužno je na primjeren način osmisliti i poticajne mjere koje će vrednovati prednosti korištenja obnovljivih izvora energije (ekonomske, energetske, tehnološke, ekološke).

Na kraju se može zaključiti da će, bez obzira na sve prednosti obnovljivih izvora energije (pogotovo na njihov strateški značaj unutar koncepta održivog razvoja), odgovor na pitanje u kojoj će mjeri obnovljivi izvori energije bitno pridonositi

opskrbi energijom u budućnosti prvenstveno ovisiti o cijeni proizvodnje energije iz obnovljivih izvora, promatrano u odnosu na cijenu proizvodnje energije iz konvencionalnih sustava i postrojenja.

2.7. Sudjelovanje u postupku izrade i donošenja pravnih propisa

Vijeće za regulaciju tijekom 2004. godine očitovalo se o prijedlogu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o tržištu plina, prijedlogu propisa koji reguliraju obnovljive izvore energije, nacrtu prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o energiji, Zakona o regulaciji energetskih djelatnosti te Zakona o tržištu električne energije te prijedlogu Tarifnog sustava za distribuciju plina.

Na javnoj raspravi održanoj 17. svibnja 2004. godine Vijeće za regulaciju upoznato je s prijedlogom izmjena i dopuna Zakona o tržištu plina, te je na sjednici 28. svibnja usvojilo očitovanje o tom prijedlogu. U svome očitovanju Vijeće za regulaciju podržalo je inicijativu za sustavnim i jednoznačnim zakonskim uređenjem energetske djelatnosti distribucije plina, ali i upozorilo na poteškoće koje bi se mogle javiti u primjeni zbog neusklađenosti odredbi prijedloga tog Zakona s postojećim propisima. Uz to, Vijeće za regulaciju upozorilo je na potrebu za tehničkom doradom prijedloga te usklađivanjem sa Zakonom o energiji i pravnom stečevinom Europske zajednice (prvenstveno Direktivom 2003/55 EZ o jedinstvenom tržištu plina i Direktivom 2004/67/EZ o sigurnosti opskrbe plinom).

Na zahtjev Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva Vijeće za regulaciju se očitovalo o nacrtima propisa koji reguliraju obnovljive izvore energije, i to o: nacrtu Pravilnika o uvjetima za stjecanje statusa povlaštenog proizvođača, nacrtu Pravilnika o korištenju obnovljivih izvora energije te nacrtu Tarifnog sustava za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora. U tom mišljenju Vijeće za regulaciju ukazalo je na dvojbe vezano uz zakonsku utemeljenost pojedinih odredbi zalažući se za cjelovit pristup usklađivanja energetskih propisa međusobno i s pravnom stečevinom Europske zajednice. Vijeće za regulaciju ukazalo je i na potrebu za većom stručnom i kadrovskom ekipiranosti Vijeća za regulaciju kako bi sve očekivane zadaće moglo obaviti.

Na traženje Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva, Vijeće za regulaciju je na sjednici održanoj 3. studenoga 2004. usvojilo mišljenje o nacrtu prijedloga energetskih zakona.

U njemu se Vijeće za regulaciju zalaže:

- za cjelovitu i sveobuhvatnu reformu propisa na području energetike polazeći i njihovim usklađivanjem s pravnom stečevinom Europske zajednice
- redovnu proceduru donošenja zakona, uz sudjelovanje širokog kruga stručnih i meritornih subjekata i održavanje javne rasprave
- za precizno stručno i terminološko usklađenje i doradu predloženih zakonskih tekstova
- za precizno stručno i terminološko usklađenje i doradu predloženih zakonskih tekstova
- za jasno definiranje provedbenih mjera radi transparentnosti procesa otvaranje tržišta i institucionalne izgrađenosti i neovisnosti regulatornog tijela.

Vijeće za regulaciju je mišljenja da su izmjene nužne radi uklanjanja eventualnih nejasnoća i nedorečenosti, uključujući deficit provedbenih propisa, te njegovog usklađenja s *acquis-om*.

2.8. Međunarodna suradnja

Vijeće za regulaciju je tijekom 2004. godine nastavilo s aktivnostima na međunarodnom planu, čiji se prikaz daje u nastavku.

2.8.1. ERRA - Regionalno udruženje energetskih regulatornih tijela

Vijeće za regulaciju energetskih djelatnosti član je ERRA-e (Energy Regulators Regional Association – Regionalno udruženje energetskih regulatornih tijela) od 2002. godine. Tijekom 2004. godine Vijeće za regulaciju aktivno je sudjelovalo na redovnoj Godišnjoj skupštini i konferenciji ERRA-e, te njena dva Odbora, Odbor za cijene/tarife i Odbor za dozvole. Tijekom listopada 2004. godine u Zagrebu je održana Radionica posvećena problemu prirodnog plina, te Radionica ERRA Odbora za tarife/cijene. Suorganizatori radionica uz Vijeće za regulaciju energetskih djelatnosti bili su Energy Regulators Regional Association (ERRA) i National Association of Regulatory Utility Commissioners (NARUC). Sponzor je bila U.S. Agency for International Development (USAID).

2.8.2. REM - Regionalno energetsko tržište

Republika Hrvatska potpisnica je tzv. Atenskih memoranduma iz 2002. i 2003. godine o uspostavi regionalnog energetskog tržišta (Regional Energy Market – REM). Atenskim memorandumima dogovorena je uspostava Foruma koji se sastoji od predstavnika Europske komisije, vlada, regulatora i operatora prijenosne mreže iz država sudionica. U tom je okviru Vijeće za regulaciju sudjelovalo u radu Foruma u raspravama u pogledu razrade organizacije i načina funkcioniranja regionalnog tržišta električne energije, a zatim i regionalnog tržišta prirodnog plina.

U drugom dijelu 2004. godine intenziviran je rad na pripremi Ugovora o Energetskoj zajednici, čiji je cilj da se političke obveze preuzete Atenskim memorandumima pretoče u međunarodni ugovor. U toj su se fazi predstavnici Vijeća za regulaciju aktivno uključili u radnu skupinu (uspostavljenu u Hrvatskoj) koja je analizirala predloženi tekst ugovora i predlagala njegove promjene, te sudjelovala u formiranju pregovaračkog položaja Hrvatske.

2.8.3. Sudjelovanje u radu europskih foruma za električnu energiju i plin

Na poziv predstavnika Uprave za energiju i transport, Jedinica za električnu energiju i plin, Europske komisije (European Commission, DG Energy and Transport, Unit C-2: Electricity and Gas) tijekom 2004. godine predstavnici Vijeća za regulaciju sudjelovali su na nekoliko skupova, odnosno foruma u Rimu i Madridu (European Electricity Regulatory Forum - Florence Forum, European Gas Regulatory Forum – Madrid Forum). Organizatori i sudionici foruma bili su predstavnici Europske komisije te Vijeće europskih regulatornih tijela – CEER (Council of European Energy Regulators), odnosno radna grupa Vijeća za električnu energiju i plin – ERGEG. Uz predstavnike regulatornih tijela iz zemalja članica EU po pozivu, sudionici su bili i predstavnici Bugarske, Rumunjske, Turske te Hrvatske.

2.8.4. Suradnja s drugim regulacijskim tijelima

Vijeće za regulaciju energetskih djelatnosti i New York State Public Service Commission (Komisija za javne usluge države New York) 2003. godine uspostavili su partnerstvo čija je namjera omogućiti razmjenu znanja, iskustva i informacija između dvaju regulatornih tijela radi poboljšanja regulatorne prakse.

prakse. Tijekom 2004. godine održane su dvije radionice. Od 29. ožujka do 2. travnja 2004. predstavnici Vijeća za regulaciju posjetili su New York, a od 30. studenoga do 2. prosinca 2004. godine predstavnici Komisije za javne usluge New York posjetili su Zagreb. Razmjena znanja i iskustava bila je usredotočena na pravni okvir i organizacijska pitanja, transparentnost i izvještavanje, računovodstvene standarde, i odnose s reguliranim subjektima.

2.9. Ostale aktivnosti

Povodom Svjetskog dana Prava potrošača (15. ožujka 2004.) održan je 1. Nacionalni sabor zaštite potrošača u Republici Hrvatskoj na temu "Zaštita potrošača - civilizacijska stečevina i javni interes građana RH". Sabor je održan u Umagu od 15 do 18. ožujka 2004. godine pod visokim pokroviteljstvom EU komisije u Republici Hrvatskoj i Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva Republike Hrvatske. Tom prigodom održana je i dodjela priznanja u sklopu akcije "50 dobrih" u kojoj je Vijeću za regulaciju, kao instituciji koja u svom radu i pristupu brine o zaštiti potrošača, dodijeljeno priznanje za doprinos u radu na zaštiti i informiranju potrošača.

2.10. Organizacija rada Vijeća za regulaciju

Vijeće za regulaciju ima pet članova od kojih je jedan predsjednik Vijeća za regulaciju, a jedan njegov zamjenik. Imenovao ih je Hrvatski sabor na vrijeme od pet godina, s time da mogu biti imenovani za još jedno petogodišnje razdoblje (Odluka o imenovanju predsjednika, zamjenika predsjednika i članova Vijeća za regulaciju energetskih djelatnosti (NN 167/03). Radi obavljanja administrativnih poslova Vijeće za regulaciju ima svoju administrativnu službu u kojoj je na kraju 2004. godine bilo sedam djelatnika.

Sukladno Odluci Vlade Republike Hrvatske o određivanju Energetskog instituta Hrvoje Požar za pripremu i obavljanje stručnih poslova za potrebe Vijeća za regulaciju energetskih djelatnosti, tijekom 2004. godine Vijeće za regulaciju je nastavilo suradnju s Energetskim institutom Hrvoje Požar.

U prosincu 2004. godine Vijeće za regulaciju promijenilo je adresu te se sada nalazi na adresi Koturaška 51, Zagreb.

2.10.1. Javnost rada Vijeća za regulaciju

Javnost rada Vijeća za regulaciju ostvaruje se:

- otvorenosti sjednica javnosti i medijima,
- objavljivanjem Glasila Vijeća za regulaciju (službeni dokumenti i informacije),
- redovnim ažuriranjem web stranice Vijeća za regulaciju: www.vred.hr

2.10.2. Savjeti pri Vijeću za regulaciju

Radi praćenja problematike cijena energije te tehničke problematike i regulative Vijeće za regulaciju osnovalo je, sukladno Pravilniku o osnivanju i radu savjeta pri Vijeću za regulaciju, savjete za pojedina područja i to: Savjet za praćenje primjene tarifnih sustava za obračun cijena energije i Savjet za tehnička pitanja, norme i propise. U veljači 2004. godine izabrani su članovi navedenih savjeta.

2.11. Financiranje Vijeća za regulaciju

Prema Uredbi Vlade Republike Hrvatske sredstva za financiranje rada Vijeća za regulaciju osiguravaju se iz sljedećih izvora:

- prihoda od obavljanja vlastite djelatnosti (temeljem naplata jednokratnih pristojbi i naknada);
- iz iznosa od 0,07% od ukupnoga godišnjeg prihoda koji su u prethodnoj godini ostvarili energetski subjekti koji obavljaju jednu ili više energetskih djelatnosti, temeljem dozvole za obavljanje energetske djelatnosti koju izdaje Vijeće za regulaciju.

Temeljem očitovanja Ministarstva financija na ovaj iznos energetski subjekt kod plaćanja ne obračunava porez na dodanu vrijednost.

2.12. Informacijski sustav i publikacije Vijeća za regulaciju

U svom radu Vijeće za regulaciju koristi se računalnom infrastrukturom koja se u strojnom dijelu

sastoji od računalne mreže spojene na Internet, umreženih osobnih računala, umreženih printera, različite računalne periferne opreme te servera. U programskom dijelu je kroz odabranu, instaliranu i održavanu programsku podršku razvijan standard korištenja uredskih programskih alata za obradu dokumenata, prezentacija, slika i baza podataka.

Korištenje i razvoj informacijskog sustava Vijeća za regulaciju u 2004. godini značajno je obilježen potrebom preseljenja svih računalnih uređaja iz prostora u Savskoj 163 u novo uređeni poslovni prostor u Koturaškoj 51.

Tijekom 2004. godine izvršeno je daljnje unapređenje informacijskog sustava kroz nabavu i instalaciju nove računalne opreme, nabavu i

uvođenje programskih sustava, te nabavu i instalaciju novog Internet poslužitelja s osposobljavanjem svih potrebnih servisa.

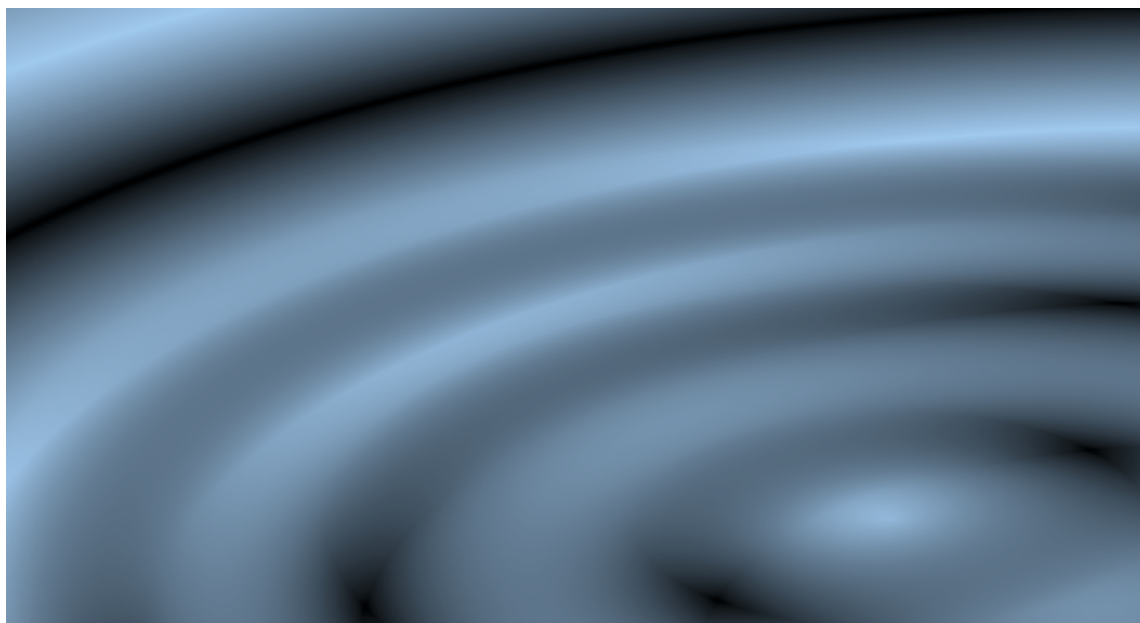
Održani su tečajevi za korisnike čime je postignuta visoka razina iskorištavanja naprednih svojstava novih programskih sustava.

Vijeće za regulaciju redovno održava web stranice obogaćujući ih novim informacijama važnim za energetske sektor.

Tijekom 2004. godine Vijeće za regulaciju objavilo je tri broja Glasila Vijeća za regulaciju, koje je osim u tiskanom izdanju, objavljeno u digitalnom obliku i na web stranicama Vijeća za regulaciju.

**ZAPAŽANJA OD ZNAČAJA
ZA RAZVOJ ENERGETSKOG
TRŽIŠTA I JAVNIH USLUGA**

3. Zapažanja vezana uz zakonodavni okvir

Vijeće za regulaciju obavlja poslove koji su mu stavljani u djelokrug na temelju Zakona o regulaciji energetske djelatnosti (NN68/01 i 109/01), Zakona o energiji (NN 68/01), Zakona o tržištu električne energije (NN68/01), Zakona o tržištu plina (NN 68/01) te Zakona o tržištu nafte i naftnih derivata (NN68/01) donesenih u srpnju 2001. godine. Iako je u prijelaznim odredbama navedenih zakona bio točno određen rok za donošenje provedbenih akata, svi potrebni akti nisu doneseni. Treba istaknuti da je upravo nedosljednost donošenja provedbenih akata, kao i neusklađenost nekih dokumenata bila jedna od najvećih prepreka bržem razvoju i uvođenju tržišta u energetske sektor, a sukladno tome na određeni način i povećanju kvalitete energetske javne usluge u Republici Hrvatskoj.

U prosincu 2004. Hrvatski sabor je donio Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o energiji (NN 177/2004), Zakon o tržištu električne energije (NN 177/2004) te Zakon o regulaciji energetske djelatnosti kojima se bitno mijenja postojeći zakonodavni i institucionalni okvir energetske djelatnosti.

3.1. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o energiji

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o energiji (NN 177/2004) mijenja se i dopunjuje Zakon o energiji (NN 68/2001) kao opći zakon kojim su se uređivala pitanja organizacije i funkcioniranja energetske djelatnosti. Kao razlog izmjene Zakona istaknuto je usklađivanje s Direktivama EU kojima se uvode nova pravila i postavljaju novi zahtjevi pred zemlje članice, kao i unaprjeđenje rješenja vezanih uz problematiku unutarnjeg tržišta električne energije i prirodnog plina, energetske učinkovitosti i racionalizacije potrošnje energije, obnovljivih izvora energije, biomase i ostalih biogoriva te kogeneracije. Zakon je donio brojne promjene: uvedene su nove energetske djelatnosti (skladištenje prirodnog plina, opskrba prirodnim plinom, proizvodnja biogoriva,

³ Direktiva 2003/54/EZ Europskog parlamenta i Vijeća o zajedničkim pravilima za tržište električne energije, Direktiva 2003/55/EZ Europskog parlamenta i Vijeća o zajedničkim pravilima unutrašnjeg tržišta prirodnog plina, Direktiva 2001/77/EZ Europskog parlamenta i Vijeća o promicanju uporabe električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora energije na unutrašnjem tržištu električne energije, Direktiva 2004/8/EZ Europskog parlamenta i Vijeća o promicanju kogeneracije na temelju potrošnje korisne topline na unutrašnjem tržištu energijom i koja dopunjuje Direktivu 92/42/EEZ, Direktiva 2003/30/EZ Europskog parlamenta i Vijeća o promicanju korištenja biogoriva te ostalih obnovljivih goriva u transportu.

transport nafte, naftnih derivata i biogoriva cestovnim vozilima); ukinuta je djelatnost vođenja elektroenergetskog sustava; uvedene su odredbe o mogućnosti izdavanja dozvole za obavljanje energetske djelatnosti proizvodnje biogoriva, transporta nafte i naftnih derivata i biogoriva cestovnim vozilima, te trgovanja, posredovanja i zastupanja fizičkoj osobi koja udovoljava općim uvjetima za dobivanje dozvole; izmijenjene su i dopunjene odredbe koje se odnose na cijene energije, odnosno nadležnosti i način donošenja metodologija za tarifne sustave i samih tarifnih stavova i naknada itd. Konačno, bitno je promijenjen status i nadležnost tijela za regulaciju energetske djelatnosti.

3.2. Zakon o regulaciji energetske djelatnosti

Novi Zakon o regulaciji energetske djelatnosti (NN 177/04) donosi promjene regulacijskog okvira, odnosno statusa i nadležnosti tijela za regulaciju energetske djelatnosti u Republici Hrvatskoj. Prema Zakonu, umjesto Vijeća za regulaciju energetske djelatnosti osniva se Hrvatska energetska regulatorna agencija – HERA. Agencija u odnosu na Vijeće za regulaciju ima drugačije obveze i nadležnosti, organizaciju i strukturu vođenja, a i drugačiji odnose prema Vladi Republike Hrvatske i Ministarstvu gospodarstva, rada i poduzetništva. Agencijom će upravljati Upravno vijeće od pet članova koje imenuje Hrvatski sabor na vrijeme od pet godina, s mogućnošću ponovnog imenovanja. Upravno vijeće imenuje ravnatelja Agencije, na temelju javnog natječaja na vrijeme od četiri godine. Stručne poslove u okviru rada i poslovanja obavljaju djelatnici Agencije.

3.3. Zakon o tržištu električne energije

Novi Zakon o tržištu električne energije (NN 177/04) donosi nove elemente razgraničenja elektroenergetskih djelatnosti proizvodnje, prijenosa, distribucije i opskrbe električnom energijom, odnosno pozicije i poslova Operatora prijenosnog sustava i Operatora distribucijskog sustava, te pozicije i poslove Operatora tržišta. Nadalje, novi Zakon donosi i niz novih elemenata u pogledu obavljanja javne usluge, utvrđuje nove uvjete i rokove, tj. dinamiku za realizaciju statusa povlaštenih kupaca i otvaranje tržišta električne energije smanjujući granicu povlaštenosti s današnjih 40 GWh na 20 GWh, zatim uvodi kupce kategorije poduzetnici i na kraju sve kupce. Zakonom se definira status povlaštenih proizvođača električne

energije, posebice vodeći računa o udjelu obnovljivih izvora i kogeneracije, utvrđuje pravo i procedura za izgradnju novih izvora električne energije, te osiguravaju uvjeti za izgradnju prienosne i distribucijske mreže. Kod izgradnje proizvodnih objekata uveden je postupak odobrenja.

Za organiziranje tržišta električne energije, pod nadzorom Agencije, odgovaran je Operator tržišta sa sljedećim zadacima: evidentiranje svih ugovornih i obračun financijskih obveza na tržištu električne energije, vođenje registra i evidencije sudionika na tržištu, posebno obrada, tj. prikupljanje ponuda, ugovaranje, obračun i razdioba sredstava za obnovljive izvore energije i kogeneracije, donošenje pravila o uravnoteženju elektroenergetskog sustava, te analiza djelovanja tržišta i predlaganje mjera za njegovo unapređenje. Operator tržišta donosi Pravila o djelovanju tržišta električnom energijom.

Prijelaznim odredbama utvrđuju se rokovi u kojima je HEP d.d. dužan provesti organizacijsko usklađenje s odredbama Zakona, te osnovati Operatora tržišta.

3.4. Zakon o proizvodnji, distribuciji i opskrbi toplinskom energijom

Krajem 2004. godine u proceduri donošenja bio je i Prijedlog Zakona o proizvodnji, distribuciji i opskrbi toplinskom energijom⁴. Njime se uređuje organizacija i način obavljanja energetskih djelatnosti proizvodnje, distribucije i opskrbe toplinskom energijom, utvrđuju uvjeti i način poticanja energetski, ekonomski i ekološki povoljnije izgradnje kogeneracijskih postrojenja, odnosno korištenje obnovljivih izvora energije, utvrđuje procedura donošenja odluka o izgradnji proizvodnih objekata za proizvodnju toplinske energije, definiraju uvjeti i financijski odnosi kroz tarifni sustav, te određuju uvjeti osiguranja opskrbe toplinskom energijom.

4. Tržište električne energije

4.1. Prikaz stanja u Republici Hrvatskoj

Na tržištu električne energije došlo je do određenog zastoja u procesima restrukturiranja irazdvajanja (eng. unbundling) djelatnosti, pa i samog otvaranja tržišta električne energije, dominantno zbog dvojbi u

⁴ Zakon o proizvodnji, distribuciji i opskrbi toplinskom energijom (NN 42/05) donesen je, objavljen i stupio na snagu u ožujku 2005. godine, dakle u vrijeme izrade Izvješća.

pogledu modela organizacije elektroenergetskog sektora i pozicije operatora sustava, ali i zbog nedostatka provedbenih dokumenta, što je rezultiralo dopunama i izmjenama zakonodavnog okvira krajem 2004. godine.

Tijekom 2004. godine djelatnost prijenosa električne energije obavljao je HEP - Prijenos d.o.o., ovisno društvo unutar HEP grupe. Djelatnost vođenja elektroenergetskog sustava i organiziranja tržišta bila je u nadležnosti Hrvatskog nezavisnog operatora sustava i tržišta d.o.o.. Prema Zakonu o tržištu električne energije iz prosinca 2004. godine (NN 177/04) HEP d.d. je dužan, u roku od tri mjeseca od stupanja Zakona na snagu (do 23. ožujka 2005. godine), osnovati posebno ovisno društvo za obavljanje regulirane djelatnosti prijenosa električne energije kao javne usluge (Operator prienosnog sustava). Početkom njegova rada prestaje s radom energetski subjekt za prienos električne energije i za vođenje elektroenergetskog sustava i organiziranje tržišta električnom energijom. Nadalje, HEP d.d. je dužan, u roku od tri mjeseca od stupanja Zakona na snagu, osnovati i posebno ovisno društvo za obavljanje regulirane djelatnosti organiziranja tržišta električnom energijom (Operator tržišta) kao javne usluge. Dionice odnosno poslovni udjeli danom njegova osnivanja postaju vlasništvo Republike Hrvatske. Operator tržišta obavezan je u roku od šest mjeseci od osnivanja donijeti Pravila djelovanja tržišta, a do donošenja novih pravila važe Pravila djelovanja tržišta električne energije (NN 193/03).

Djelatnost distribucije obavljala je HEP-Distribucija d.o.o. Prema odredbama Zakona Operator distribucijskog sustava nastavlja s obavljanjem djelatnosti distribucije električne energije i opskrbe električnom energijom do 1. srpnja 2007. godine i pri tome je dužan voditi odvojene poslovne knjige za djelatnost opskrbe povlaštenih kupaca i opskrbe tarifnih kupaca, kao i opskrbe kupaca električnom energijom koji ostanu bez opskrbljivača ili im opskrbljivač prestane s radom.

U 2004. godini ukupna potrošnja električne energije iznosila je 16095 GWh, što je 3,6 posto više od ostvarene potrošnje tijekom 2003. godine. Ova potrošnja pokrivena je proizvodnjom hidroelektrana od 7001 GWh (43,5%), proizvodnjom termoelektrana od 5388 GWh (33,5%); uračunata proizvodnja TE Plomin d.o.o.), isporukama iz NE Krško d.o.o. u iznosu 2606 GWh (16,2%), nabavom temeljem dugoročnog ugovora iz BIH u iznosu 720 GWh (4,5%), te uvozom iz ostalih sustava u iznosu 380 GWh (2,4%). U elektroenergetski sustav je 2004. godine ušla Vjetroelektrana Ravne 1 na otoku Pagu – vlasništvo privatnog hrvatsko-njemačkog poduzeća Adria Wind Power.

HEP-Opskrba d.o.o. potpisala je prvi ugovor o isporuci električne energije s povlaštenim kupcem Holcim (Hrvatska) d.o.o., Koromačno.

4.2. Dinamika otvaranja

Prema Zakonu o tržištu električne energije (NN 68/01) prag povlaštenosti godišnje potrošnje iznosio je 40 GWh. Odredbom članka 31. Zakona o tržištu električne energije (NN 177/04) snižen je prag povlaštenosti na 20 GWh. Potrošnja na temelju koje se stječe status povlaštenog kupca odnosi se na sva mjerna mjesta odnosno status povlaštenog kupca steče se ne samo na temelju godišnje potrošnje električne energije, već i izravnim priključkom na prijenosnu mrežu. Dinamika daljnjeg otvaranja tržišta je:

- srpanj 2006. godine za kupce s potrošnjom većom od 9 GWh,
- srpanj 2007. godine za kupce kategorije poduzetnici,
- srpanj 2008. godine za sve kupce.

4.3. Međunarodno tržište

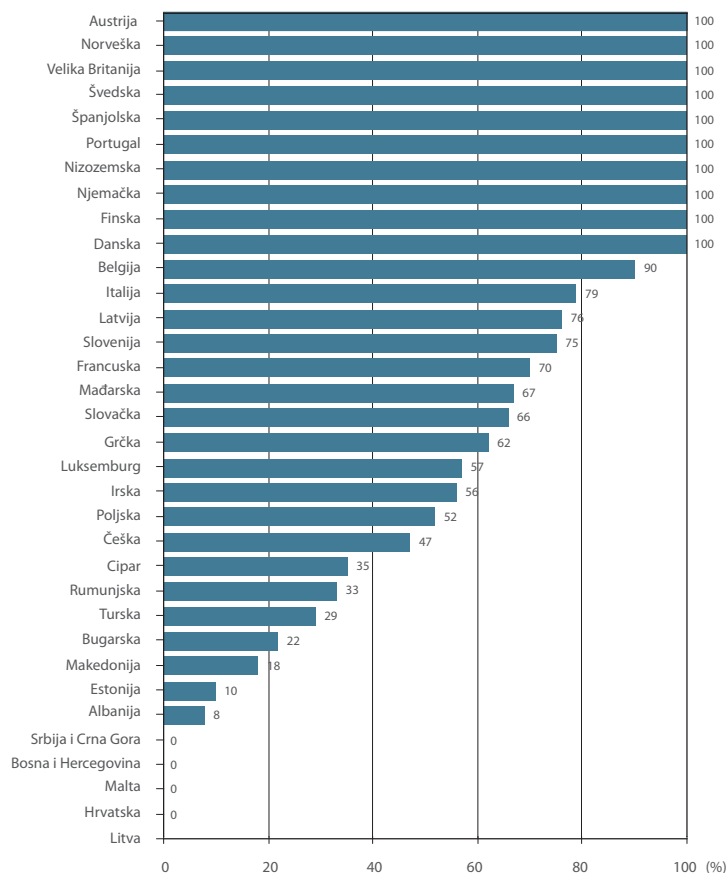
4.3.1. Prikaz stanja i obilježja

Stupanj otvorenosti tržišta predstavlja udio potrošnje kupaca koji imaju slobodu izbora dobavljača, dakle povlaštenih kupaca u odnosu na ukupnu potrošnju svih kupaca.

Prag za stjecanje položaja povlaštenog kupca u pojedinim je državama definiran na različite načine: godišnjom potrošnjom, priključnom snagom ili naponskom razinom priključka.

Europska komisija svake godine objavljuje usporedno (benchmarking) izvješće o stanju na tržištu električne energije i plina po pojedinim državama u Europi. U posljednjem, četvrtom benchmarking izvješću Europske komisije o tržištu električne energije objavljenom u siječnju 2005. godine obrađeno je i stanje u hrvatskom elektroenergetskom sektoru.

Slika 8. Razina otvorenosti tržišta električne energije u Europi (srpanj 2004. godine)

Izvor: COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES, Brussels, 5.1.2005, SEC(2004) 1720, COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT, Technical Annexes to the Report from the Commission on the Implementation of the Gas and Electricity Internal Market

Razina otvorenosti tržišta električne energije u Hrvatskoj prema posljednjem izvještaju Europske komisije iznosi 0 posto, jednako kao i u Bosni i Hercegovini, Srbiji i Crnoj Gori i Malti, dok za Litvu nisu dostupni podaci. Također, od 34 analizirane zemlje razina otvorenosti tržišta električne energije manja je od 50 posto u 11 država, od čega su samo 4 države članice EU (Estonija, Češka, Cipar i Malta). Tržište je 100 posto otvoreno, što podrazumijeva da svi potrošači električne energije imaju pravo izbora dobavljača, u 10 analiziranih zemalja.

Isti izvor objavljuje da je samo tijekom 2003. godine u Velikoj Britaniji čak 22 posto kućanstava promijenilo svojeg opskrbljivača električne energije, dok je taj iznos u Norveškoj i Belgiji nešto niži i iznosi 19 posto. Od otvaranja tržišta u Norveškoj i Velikoj Britaniji je više od 50 posto kućanstava promijenilo opskrbljivača električne energije.

Tijekom 2003. godine u Danskoj je 22 posto industrijskih potrošača promijenilo opskrbljivača, u Mađarskoj i Litvi po 17 posto, u Norveškoj 15 posto itd.

Razina otvorenosti tržišta u uskoj je vezi s pragom za stjecanje statusa povlaštenog kupca koji je najčešće određen razinom godišnje potrošnje električne energije.

Tablica 6. Razina promjene opskrbljivača električne energije tijekom 2003. godine (%)

Država	Veliki industrijski kupci (povlašteni)	Mali kupci (usluge i domaćinstva)
Austrija	7	1
Belgija	8	19
Danska	22	5
Finska	16	4
Francuska	-	-
Grčka	0	-
Irska	6	1
Italija	-	-
Luksemburg	-	-
Nizozemska	-	-
Njemačka	-	-
Portugal	7	1
Španjolska	5	0
Švedska	5	10
Velika Britanija	-	22
Norveška	15	19
Estonija	0	-
Latvija	0	-
Litva	17	-
Poljska	10	-
Češka	-	-
Slovačka	3	-
Mađarska	19	-
Slovenija	10	-
Cipar	0	-
Malta	0	-
Rumunjska	13	-
Bugarska	0	-
Turska	2	-
Hrvatska	0	-
Bosna i Hercegovina	0	-
Srbija i Crna Gora	0	-
Makedonija	0	-
Albanija	0	-

Izvor: COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES, Brussels, 5.1.2005, SEC(2004) 1720, COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT, Technical Annexes to the Report from the Commission on the Implementation of the Gas and Electricity Internal Market

Tablica 7. Prag za stjecanje položaja povlaštenog kupca (srpanj 2004. godine)

Država	Prag za stjecanje statusa povlaštenog kupca	Država	Prag za stjecanje statusa povlaštenog kupca
Austrija	-	Latvija	Osim kućanstava
Belgija	osim kućanstava ¹	Litva	Nepoznato
Danska	-	Poljska	1 GWh
Finska	-	Češka	Ako se mjeri satno
Francuska	osim kućanstava	Slovačka	Osim kućanstava
Grčka	osim kućanstava na nepovezanim otocima	Mađarska	Osim kućanstava
Irska	1 GWh	Slovenija	Osim kućanstava
Italija	osim kućanstava	Cipar	350 MWh
Luksemburg	20 GWh	Malta	Nema povlaštenih
Nizozemska	-	Rumunjska	40 GWh
Njemačka	-	Bugarska	40 GWh
Portugal	-	Turska	7.8 GWh
Španjolska	-	Bosna i Hercegovina	Nema povlaštenih
Švedska	-	Srbija i Crna Gora	Nema povlaštenih
Velika Britanija	-	Makedonija	100 kV
Norveška	-	Albanija	50 GWh
Estonija	40 GWh		

Izvor: COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES, Brussels, 5.1.2005, SEC(2004) 1720, COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT, Technical Annexes to the Report from the Commission on the Implementation of the Gas and Electricity Internal Market

¹ U regiji Flandriji tržište je potpuno otvoreno

4.3.2. Učinci liberalizacije tržišta električne energije

4.3.2.1. Cijene električne energije

U svim državama EU došlo je do pada cijena električne energije za povlaštene kupce godinu dana nakon otvaranja tržišta. Najveći pad cijena zabilježen je u Austriji, Njemačkoj, Velikoj Britaniji, Finskoj i Švedskoj. Međutim, nakon prvih iskustava s tržištem, najčešće su porasle cijene električne energije. U prilog tome idu i pokazatelji na sljedećim slikama

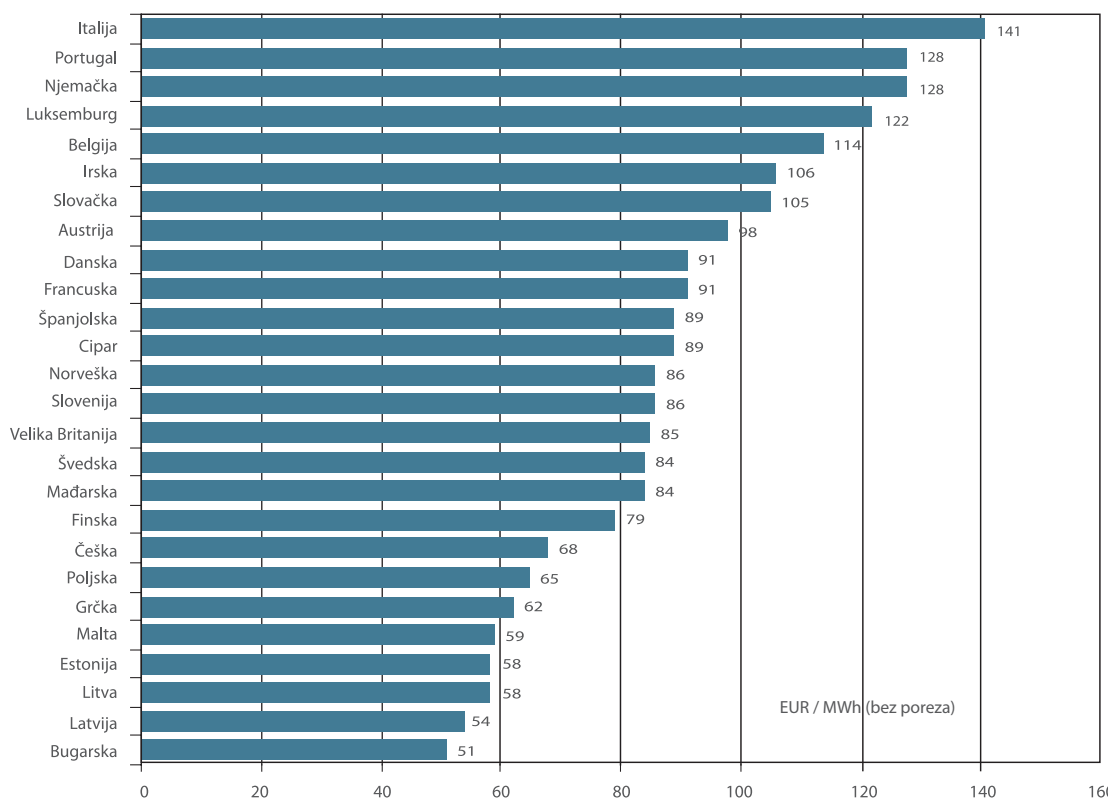
na kojima se prikazuju cijene električne energije za karakteristične kategorije potrošača u srpnju 2004. godine po pojedinim državama, kao i promjena cijena u odnosu na godinu ranije.

Pri tom je potrebno naglasiti da je ovaj pokazatelj utemeljen samo na jednoj karakterističnoj skupini velikih i jednoj karakterističnoj skupini malih potrošača. Za detaljniju analizu cijena potrebno je obraditi sve kategorije potrošača.

Podaci o tarifnom sustavu za hrvatski elektroenergetski sektor prikazani su u Tablici 2.

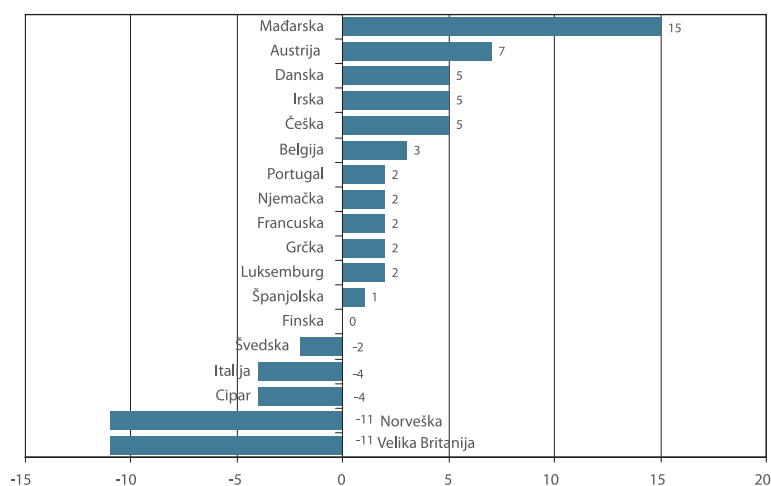

Slika 9. Cijena električne energije (bez poreza) za kućanstva s potrošnjom od 3500 kWh/god (srpanj 2004. godine)

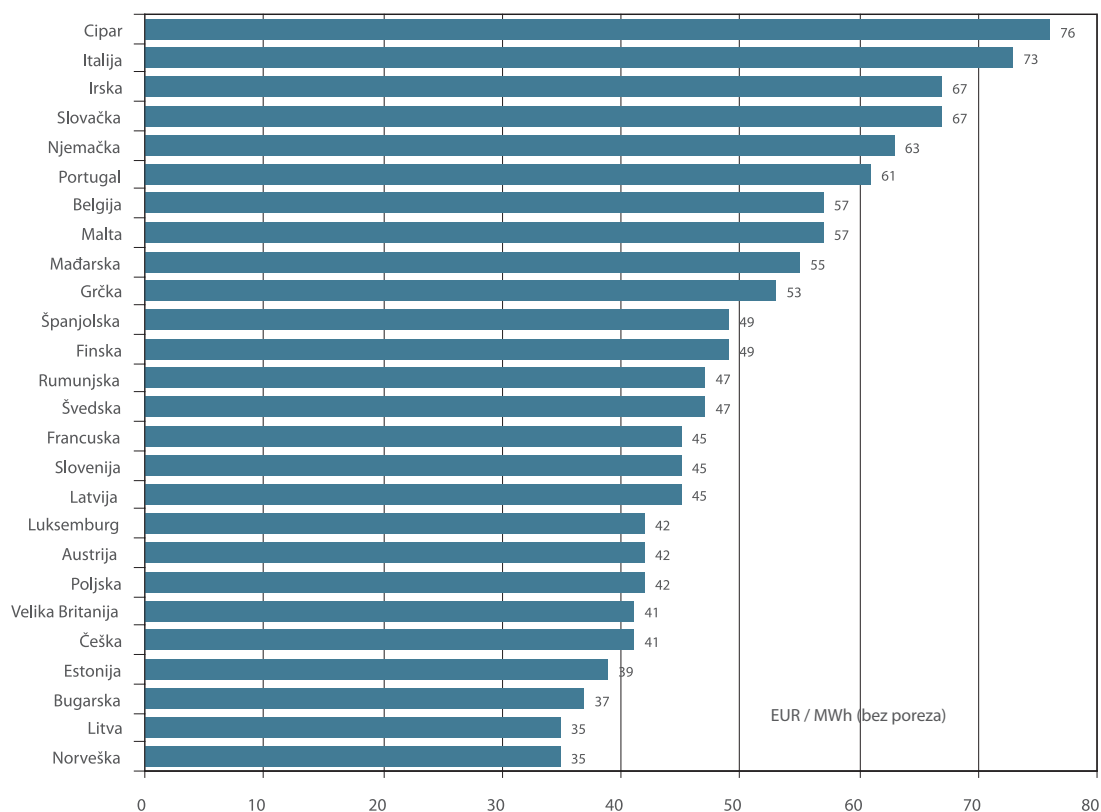

Izvor: COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES, Brussels, 5.1.2005, SEC(2004) 1720, COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT, Technical Annexes to the Report from the Commission on the Implementation of the Gas and Electricity Internal Market

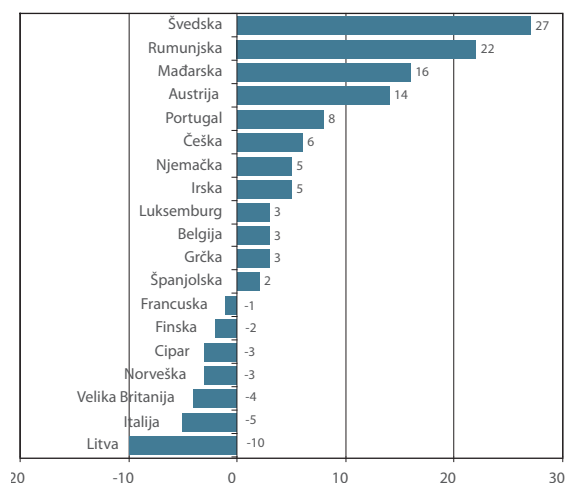
Slika 10. Postotna promjena cijena električne energije (bez poreza) za kućanstva s potrošnjom od 3500 kWh/god u razdoblju srpanj 2003. – srpanj 2004.

Izvor: COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES, Brussels, 5.1.2005, SEC(2004) 1720, COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT, Technical Annexes to the Report from the Commission on the Implementation of the Gas and Electricity Internal Market

Slika 11. Cijena električne energije (bez poreza) za industriju s potrošnjom od 24 GWh/god (srpanj 2004. godine)

Izvor: COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES, Brussels, 5.1.2005, SEC(2004) 1720, COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT, Technical Annexes to the Report from the Commission on the Implementation of the Gas and Electricity Internal Market

Slika 12. Postotna promjena cijena električne energije (bez poreza) za industriju s potrošnjom od 24 GWh god – u razdoblju srpanj 2003. - srpanj 2004. godine

Izvor: COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES, Brussels, 5.1.2005, SEC(2004) 1720, COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT, Technical Annexes to the Report from the Commission on the Implementation of the Gas and Electricity Internal Market

Ključni zahtjev kojeg postavljaju Direktive EU odnosi se na nepristranost operatora prijenosnog sustava i njegovo razdvajanje od ostalih komercijalnih djelatnosti na tržištu električne energije. Budući da je većina elektroprivrednih tvrtki imala integrirane sve djelatnosti, postavljaju se zahtjevi najprije za računovodstvenim i upravljačkim, a zatim i za funkcionalnim i pravnim razdvajanjem operatora prijenosnog sustava od ostalih komercijalnih djelatnosti.

Tablica 8. Dinamika razdvajanja operatora prijenosnog sustava od ostalih djelatnosti u razdoblju 2001.-2004. godine

Država	2001.	2002.	2003.	2004.
Austrija	Pravno	Pravno	Pravno	Pravno
Belgija	Pravno	Pravno	Pravno	Pravno
Danska	Pravno	Pravno	Pravno	Pravno
Finska	Vlasničko	Vlasničko	Vlasničko	Vlasničko
Francuska	Upravljačko*	Upravljačko*	Upravljačko*	Pravno
Grčka	Upravljačko	Pravno/Upravljačko	Pravno/Upravljačko	Pravno
Irska	Pravno	Pravno/Upravljačko	Pravno/Upravljačko	Pravno/Upravljačko
Italija	Pravno	Vlasničko/Pravno	Vlasničko/Pravno	Vlasničko
Nizozemska	Pravno	Vlasničko	Vlasničko	Vlasničko
Njemačka	Upravljačko**	Pravno**	Pravno	Pravno
Portugal	Pravno	Pravno	Vlasničko	Vlasničko
Španjolska	Pravno	Vlasničko	Vlasničko	Vlasničko
Švedska	Vlasničko	Vlasničko	Vlasničko	Vlasničko
Velika Britanija	Vlasničko	Vlasničko	Vlasničko	Vlasničko
Estonija		Upravljačko	Računovodstveno	Pravno
Latvija		Pravno	Pravno	Pravno
Litva		Pravno	Pravno	Pravno
Poljska		Pravno	Upravljačko	Pravno
Češka		Pravno	Pravno	Pravno
Slovačka		Pravno	Pravno	Pravno
Mađarska		Pravno	Vlasničko	Vlasničko
Slovenija		Pravno	Pravno	Pravno
Rumunjska		Pravno	Pravno	Pravno
Bugarska		Računovodstveno	Računovodstveno	Računovodstveno
Turska		Pravno	Pravno	Pravno

* TSO (operator prijenosnog sustava; eng. Transmission System Operator) samostalno objavljuje i dostavlja vlastito godišnje izvješće regulatornom tijelu, a ne EDF

** postoji više operatora prijenosnog sustava. Iako razdvajanje djelatnosti nije navedeno u Zakonu, dva najveća operatora dragovoljno su razdvojili djelatnosti

Izvor: COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES, First, Second, Third and Fourth Annual Report on the Implementation of the Gas and Electricity Internal Market; 2001-2005

Ocjena organizacije operatora prijenosnog i distribucijskog sustava 2004. godine navedena po pojedinim europskim državama u slijedećoj tablici prikazuje primjenu Direktiva EU kod razdvajanja operatora prijenosnog sustava na način da upravljačko razdvajanje iščezava tijekom razmatranog perioda, dok se pravno razdvajanje i potpuno tj. vlasničko razdvajanje sve više primjenjuju kao rješenja.

Pri tom je potrebno naglasiti da Direktive EU ne postavljaju nikakve uvjete o pitanju vlasništva nad operatorom prijenosnog sustava, već samo o načinu njegovog funkcioniranja.

Razdvajanje operatora prijenosnog sustava završen je proces u svim državama EU. Direktiva 2003/54/EZ postavlja zahtjeve u pogledu razdvajanja operatora distribucijskog sustava, što je znatno složenije u provedbenom smislu. Naime, u gotovo svim europskim državama postoji samo jedan operator prijenosnog sustava, najčešće u većinskom ili potpunom vlasništvu države. Međutim, broj operatora distribucijskog sustava je znatno veći, sa složenijim vlasničkim i organizacijskim strukturama.

Tablica 9. Ocjena organizacije operatora prijenosnog i distribucijskog sustava 2004. godine

Država	Model razdvajanja		Javni računi		Služba nadzora razdvajanja		Poseban korporacijski identitet		Posebna lokacija		Ukupno DA
	TSO ¹	DSO ²	TSO	DSO	TSO	DSO	TSO	DSO	TSO	DSO	
Austrija	Pravno	Pravno	DA	DA	DA	neki	DA	NE	DA	NE	6
Belgija	Pravno	Pravno ³	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	7
Danska	Pravno	Pravno	DA	DA	DA	DA	DA	NE	DA	NE	6
Finska	Vlasničko	Račun.	DA	DA	DA	NE	DA	NE	DA	neki	5.5
Francuska	Pravno	Upravljačko	DA	NE	DA	DA	DA	NE	DA	NE	5
Grčka	Pravno	Nikakvo	NE	NE	NE	NE	DA	NE	NE	NE	1
Irska	Pravno/upravlj.	Upravljačko	DA	DA	NE	DA	DA	DA	DA	NE	6
Italija	Vlasničko	Pravno	DA	DA	DA	DA	DA	NE	DA	NE	6
Luksemburg	Upravljačko	Upravljačko	DA	DA	NE	NE	NE	NE	NE	NE	2
Nizozemska	Vlasničko	Pravno	DA	DA	DA	DA	DA	NE	DA	NE	6
Njemačka	Pravno	Račun.	DA	DA	DA	NE	DA	NE	DA	neki	5.5
Portugal	Vlasničko	Račun.	DA	DA	DA	DA	DA	NE	DA	DA	7
Španjolska	Vlasničko	Pravno	DA	DA	DA	DA	DA	DA	DA	NE	7
Švedska	Vlasničko	Pravno	DA	DA	DA	NE	DA	DA	DA	DA	7
Velika Britanija	Vlasničko	Pravno	DA	DA	DA	DA	DA	neki	DA	DA	7.5
Norveška	Vlasničko	Pravno/račun.	DA	DA	DA	NE	DA	NE	DA	NE	5
Estonija	Pravno	Pravno	DA	DA	DA	DA	NE	NE	DA	NE	5
Latvija	Račun.	Račun.	DA	DA	DA	DA	NE	NE	DA	DA	6
Litva	Pravno	Pravno	DA	DA	DA	DA	NE	DA	DA	DA	7
Poljska	Pravno	Račun.	DA	NE	NE	NE	DA	NE	DA	NE	3
Češka	Pravno	Račun.	DA	DA	NE	NE	DA	DA	DA	NE	5
Slovačka	Pravno	Upravljačko	DA	DA	NE	NE	DA	NE	DA	?	4
Mađarska	Vlasničko	Račun.	DA	DA	NE	NE	DA	NE	DA	NE	4
Slovenija	Pravno	Račun.	DA	DA	NE	NE	DA	NE	DA	NE	4
Cipar	Upravljačko	Nikakvo	DA	NE	DA	DA	NE	NE	NE	NE	3
Malta	-	Račun.	DA	NE	DA	DA	NE	NE	NE	NE	1
Rumunjska	Pravno	Račun.	DA	DA	DA	NE	DA	NE	DA	DA	6
Bugarska	Račun.	Račun.	DA	DA	DA	DA	NE	NE	NE	NE	4
Turska	Pravno	Račun.	DA	DA	NE	NE	DA	NE	DA	NE	4
Hrvatska	Nikakvo	Nikakvo	NE	n.p.	NE	n.p.	NE	n.p.	NE	n.p.	0
Bosna i Hercegovina	Nikakvo	Nikakvo	NE	n.p.	NE	n.p.	NE	n.p.	NE	n.p.	0
Srbija i Crna Gora	Nikakvo	Nikakvo	NE	NE	NE	NE	NE	NE	NE	NE	0
Makedonija	Nikakvo	Nikakvo	NE	n.p.	NE	n.p.	NE	n.p.	NE	n.p.	0
Albanija	Pravno	Upravljačko	DA	DA	DA	NE	DA	NE	DA	NE	5

¹ TSO – eng. Transmission System Operator, operator prijenosnog sustava

² DSO – eng. Distribution System Operator, operator distribucijskog sustava

³ ne u svim regijama

Izvor: COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES, Brussels, 5.1.2005, SEC(2004) 1720, COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT, Technical Annexes to the Report from the Commission on the Implementation of the Gas and Electricity Internal Market

5. Tržište prirodnog plina

5.1. Prikaz stanja u Republici Hrvatskoj

Tijekom 2004. godine došlo je do značajnog zastoja u razvoju tržišta prirodnog plina u odnosu na radnje koje su uslijedile neposredno nakon donošenja energetskih zakona u 2001. godini. Naime, uočen je niz prepreka razvoju tržišta prirodnim plinom, a pri tome se prvenstveno misli na:

- probleme sa opskrbom prirodnim plinom (nedostatak dobavnih pravaca),
- manjak skladišnih kapaciteta,
- pomak u realizaciji Plana razvoja, izgradnje i modernizacije transportnog plinskog sustava u RH u razdoblju od 2002. do 2011. godine,
- status distributera prirodnog plina na koje su se primjenjivale odredbe energetskih zakona i Zakona o komunalnom gospodarstvu, što je otežalo donošenje tarifnog sustava za distribuciju prirodnog plina.

Svi navedeni problemi imaju utjecaja i na činjenicu da je u Republici Hrvatskoj INA d.d. jedini dobavljač prirodnog plina (za tarifne i povlaštene kupce). Naime, iako je u republici Hrvatskoj deklarativno stupanj otvorenosti tržišta oko 50 posto, gledajući potrošnju povlašćenih kupaca u odnosu na ukupnu potrošnju u RH, kupci koji su stekli status povlašćenih na temelju zakonskih odredbi, nemaju mogućnost izbora dobavljača. Položaj povlašćenog kupca, stupanjem Zakona o tržištu prirodnog plina na snagu stekli su: kupci koji kupuju plin za proizvodnju električne energije neovisno o iznosu godišnje potrošnje, kupci koji kupuju plin za istovremenu proizvodnju električne i toplinske energije neovisno o iznosu godišnje potrošnje, te kupci koji kupuju plin isključivo za vlastite potrebe s godišnjom potrošnjom većom od 100 milijuna m³ plina.

Za stvarno funkcioniranje otvorenog plinskog tržišta, odnosno mogućnost izbora dobavljača, potrebno je aktiviranje novih dobavljača plina, ali i otvaranje novih dobavnih pravaca. Planirana je izgradnja plinskog transportnog sustava Pula – Karlovac koji je predviđen za transport do 1,5 milijardi m³/god i prilagođen je mogućnostima proizvodnje plina iz sjevernojadranskih plinskih polja i dodatnog uvoza (iz Italije) sukladno potrebama hrvatskog tržišta plina.

Planirana je i izgradnja plinskog transportnog sustava središnje i istočne Hrvatske (Kutina – Slavonski Brod, Lučko – Ivanja Reka i Ivanja Reka – Kutina).

Teret financiranja daljnjeg razvoja transportnog sustava za prirodni plin je u cijeni korištenja transportne usluge.

Suprotnonavedenomčinjeničnomstanju, struktura, odnosno organizacija tržišta prirodnog plina, u smislu izdvajanja djelatnosti transporta prirodnog plina iz INA d.d. i osnivanjem društva Plinacro d.o.o., omogućuje daljnji razvoj tržišta prirodnog plina. No, kao preduvjet za daljnje korake u otvaranju tržišta koji će nužno uslijediti s daljnjim spuštanjem praga povlaštenosti, nužno je donijeti nediskriminirajuće i razvidne zakonske i pripadajuće podzakonske akte, koje će biti moguće dosljedno provoditi u praksi. Kao ilustrativni primjer nedosljednog provođenja zakonskih odredbi u praksi je odredba koja se odnosi na izravne kupce, a posljedica je naslijeđenog stanja prije donošenja energetskih zakona u srpnju 2001. godine. Naime, izravni kupci su oni kupci koji su izravno spojeni na transportni sustav, znači na sustav u vlasništvu energetskog subjekta koji obavlja djelatnost transporta plina (PLINACRO d.o.o.). Međutim, INA d.d. tretira pojedine kupce kao izravne, iako nisu direktno priključeni na transportni, već na distribucijski sustav te s istima direktno sklapa ugovore o opskrbi, zaobilazeći pri tome distributere plina. Distributer plina na čiji su sustav opisani kupci spojeni i koji ujedno održava dio distribucijskog sustava od transportnog sustava do kupca, a ne naplaćuje naknadu na ime troškova održavanja, trošak prebacuje na preostale kupce priključene na distribucijski sustav. Ovakav pristup suprotan je načelu da svaki kupac treba snositi troškove u sustavu koje izaziva, te da se tarifni sustav za svaku pojedinu energetsku djelatnost treba temeljiti na opravdanim troškovima.

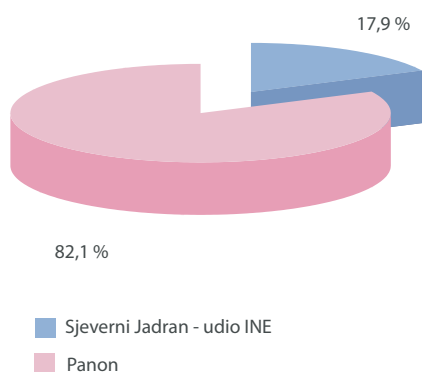
Osnovna značajka distribucije prirodnog plina u Republici Hrvatskoj je njena usitnjenost. Naime, u Republici Hrvatskoj posluje 36 distributera prirodnog plina koji se po karakteru poduzeća mogu podijeliti u sljedeće kategorije:

- društva koja se bave distribucijom plina u sklopu obavljanja ostalih komunalnih djelatnosti (odvoz smeća, zbrinjavanje otpada, odvodnja, održavanje groblja, održavanje tržnica, i dr.),
- društva koja uz distribuciju plina, obavljaju i druge djelatnosti (distribucija električne energije, građevinarstvo, montažni radovi) te
- društva koja se bave samo plinskom djelatnošću.

5.1.1. Dobava i potrošnja prirodnog plina u Republici Hrvatskoj

Domaća proizvodnja u 2004. godini za potrebe tržišta Republike Hrvatske iznosila je ukupno 1,851 milijardi m³ (na istoj razini kao i u 2003. godini), od čega je u Panonu proizvedeno 1,519 milijardi m³, a u sjevernom Jadranu (udio proizvodnje koji pripada INI) 0,332 milijardi m³.

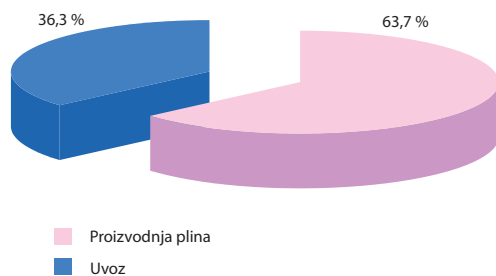
Slika 13. Struktura domaće proizvodnje u 2004. godini

Izvor: INA Naftaplin

Uvoz prirodnog plina od ruskog Gazprom-a iznosio je 1,054 milijardi m³ (7,14 posto manje nego u 2003. godini). Udio je uvoza u ukupno dobavljenim količinama plina iznosio je 36,3 posto).

Slika 14. Odnos domaće proizvodnje i uvoza u 2004. godini

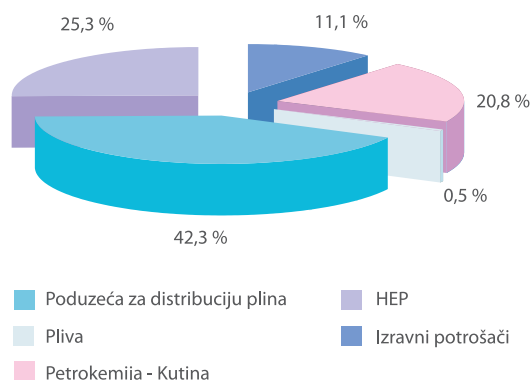
Izvor: INA Naftaplin

Ukupno isporučena količina plina na tržište Republike Hrvatske u 2004. godini iznosila je 2,796 milijardi m³, što je 6 posto više nego u 2003. godini.

Struktura potrošnje u 2004. godini bila je sljedeća: poduzećima za distribuciju plina isporučeno je 1,18 milijardi m³, odnosno u potpunosti jednaka količina kao i u 2003. godini, Petrokemiji d.d. iz Kutine, isporučeno je 0,582 milijardi m³, odnosno približno 14 posto više, dok je Hrvatskoj elektroprivredi d.d. isporučeno 0,707 milijardi m³, odnosno također 14 posto više nego u 2003. godini. Istovremeno, izravnim industrijskim potrošačima isporučeno je 0,311 milijardi m³, odnosno 0,7 posto manje u odnosu na prethodnu godinu.

Od povlašćenih potrošača, uz HEP d.d. i Petrokemiju d.d., zasebno se promatra i kogeneracijsko postrojenje Plive d.d. u Novom Marofu, čija je potrošnja, kako u 2004., tako i u 2003. godini iznosila 0,014 milijardi m³.

Slika 15. Isporučena količina prirodnog plina u 2004. godini po kategorijama

Izvor: INA Naftaplin

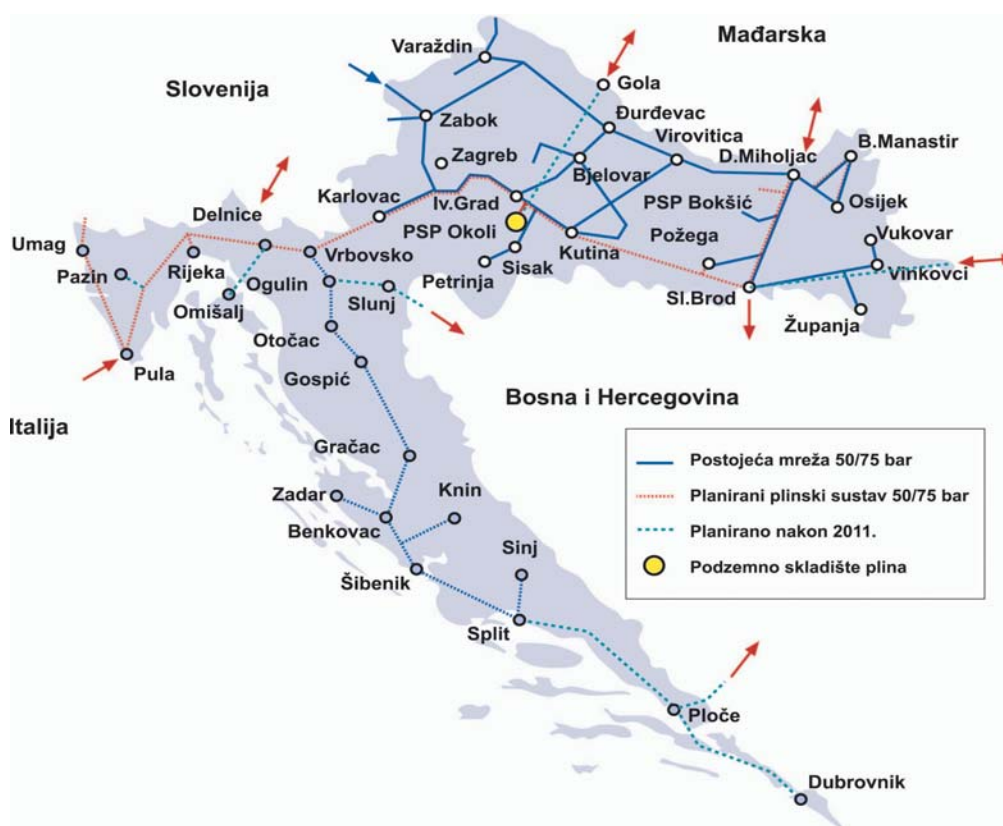
5.1.2. Pouzdanost opskrbe prirodnim plinom

Postojeći plinski transportni sustav, uz sadašnje izvore dobave plina te postojeći kapacitet podzemnog skladišta prirodnog plina u Okolima nema dovoljan kapacitet opskrbe potrošača tijekom najhladnijeg zimskog razdoblja, odnosno u slučaju izrazito dugačkog razdoblja niskih temperatura.

S ciljem osiguranja neprekinute opskrbe plinom, Petrokemija d.d., sukladno ugovoru s dobavljačem sporazumno obustavlja potrošnju plina, odnosno izlazi iz pogona u razdoblju od 1. prosinca tekuće godine do 15. siječnja naredne godine.

Za trajno rješavanje pitanja dostatnosti, stabilnosti i pouzdanosti opskrbe plinom nužna je provedba predviđenog plana izgradnje plinskog transportnog sustava (uz nove dobavne pravce) te izgradnja novog podzemnog skladišta plina.

Slika 16. Postojeći i planirani plinski sustav u Republici Hrvatskoj

5.2. Dinamika otvaranja tržišta plina

U 2004. godini status povlaštenog kupca plina imali su HEP d.d., Petrokemija d.d. iz Kutine i Pliva d.d. (kogeneracijsko postrojenje u Novom Marofu). Uredbom o stjecanju položaja povlaštenih kupaca plina (NN 101/04) status povlaštenih kupaca stječu i kupci koji obavljaju djelatnost proizvodnje sirovog željeza, čelika i ferolegura, uz godišnju proizvodnju od najmanje 50000 tona sirovog čelika (čime status povlaštenog potrošača stječe i sisačka željezara).

Danas je otvoreno približno 50 posto tržišta plina u Republici Hrvatskoj, a uskoro će biti nužno definirati dinamiku daljnjeg otvaranja tržišta plina.

5.3. Međunarodno tržište prirodnim plinom

Direktiva 2003/55/EZ donosi odredbe o ubrzanom otvaranju tržišta plina:

- do srpnja 2004. godine tržište se u potpunosti mora otvoriti za sve komercijalne potrošače (osim kućanstava),

- do srpnja 2007. godine tržište se u potpunosti (100 posto), mora otvoriti i za potrošače u kućanstvima.

Sigurnost opskrbe je načelno, u državama Europske unije, definirana Direktivom 2003/55/EZ, dok su detalji sigurnosti definirani Direktivom 2004/67/EZ.

Direktiva 2004/67/EZ navodi da je potrebno organizirati zajedničko tijelo za plin koje bi se bavilo sigurnošću opskrbe plinom na razini Europske unije odnosno koje bi pratilo i bilo zaduženo za prekid opskrbe na razini Europske unije, te da sve zemlje članice trebaju definirati pravila u slučaju prekida opskrbe i osigurati opskrbu plinom za razdoblje od minimalno 8 tjedana.

Direktiva 2004/67/EZ navodi da je potrebno organizirati zajedničko tijelo za plin koje bi se bavilo sigurnošću opskrbe plinom na razini Europske unije,

te da sve zemlje članice trebaju definirati pravila u slučaju prekida opskrbe i osigurati opskrbu plinom za razdoblje od minimalno osam tjedana.

Direktiva 2004/67/EZ je usvojena 26. travnja 2004. godine, a rok za njenu implementaciju u nacionalna zakonodavstva je 19. svibnja 2006. godine. Dvije godine kasnije (19. svibnja 2008.) Europska komisija trebala bi napraviti izvješće o načinu osiguranja sigurnosti opskrbe svake pojedine zemlje, kao i o osiguranju opskrbe pojedinih kupaca.

Otvaranjem tržišta dolazi do smanjenja sigurnosti opskrbe, pa je tako u Direktivi o sigurnosti opskrbe 2004/67/EZ i naveden rok do sredine 2006. godine do kada se moraju postaviti zakonodavni okviri vezani uz sigurnost opskrbe.

5.3.1. Razina liberalizacije tržišta

Tablica 10. Pokazatelji liberalizacije i otvorenosti tržišta plina

Država	Razina otvaranja tržišta, (%)	Veličina otvorenog tržišta, (mlrd.m ³)	Kriterij / prag povlaštenosti	Razdvajanje transporta plina od ostalih djelatnosti	Razdvajanje distribucije plina od ostalih djelatnosti
Austrija	100	7	-	pravno	pravno
Belgija	90	11	svi osim kućanstava	pravno	pravno
Danska	100	5	-	vlasničko	pravno
Finska	-	-	-	-	-
Francuska	70	28	svi osim kućanstava	pravno	računovodstveno
Grčka	-	-	-	-	-
Irska	86	3	0,5 mil. m ³	upravljačko	upravljačko
Italija	100	62	-	pravno	pravno
Luksemburg	72	1	15 mil. m ³	upravljačko	upravljačko
Nizozemska	100	38	-	pravno	pravno
Njemačka	100	82	-	računovodstveno	računovodstveno
Norveška	-	-	-	-	-
Portugal	-	-	-	-	-
Španjolska	100	20	-	pravno	pravno
Švedska	50	1	15 mil. m ³	računovodstveno	računovodstveno
Velika Britanija	100	95	-	vlasničko	vlasničko
Estonija	95	1	svi osim kućanstava	računovodstveno	računovodstveno
Latvija	0	0	-	računovodstveno	računovodstveno
Litvanija	70	2	1 mil. m ³	računovodstveno	računovodstveno
Poljska	34	4	15 mil. m ³	pravno	računovodstveno
Češka	0	0	-	nema	nema
Slovačka	34	2	15 mil. m ³	upravljačko	upravljačko
Mađarska	69	8	svi osim kućanstava	pravno	računovodstveno
Slovenija	91	1	svi osim kućanstava	pravno	računovodstveno
Cipar	-	-	-	-	-
Malta	-	-	-	-	-
Države kandidati					
Rumunjska	40	5	3 mil. m ³	pravno	računovodstveno
Bugarska	82	2	20 mil. m	računovodstveno	računovodstveno
Turska	80	12	1 mil. m ³	pravno	pravno
Hrvatska	-	-	-	-	-
Ostale susjedne zemlje					
Bosna i Hercegovina	-	-	-	-	-
Srbija i Crna Gora	-	-	-	-	-
Makedonija	-	-	-	-	-
Albanija	-	-	-	-	-

Izvor: COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES, Brussels, 5.1.2005, SEC(2004) 1720, COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT, Technical Annexes to the Report from the Commission on the Implementation of the Gas and Electricity Internal Market

Slijedom kriterija povlaštenosti, u Republici Hrvatskoj je u 2004. godini otvoreno 46,6 posto tržišta (s udjelom HEP d.d. od 25,3 posto, Petrokemije d.d. iz Kutine od 20,8 posto i Plive d.d od 0,5 posto). Udio otvorenosti tržišta varira ovisno od udjela potrošnje pojedinih povlaštenih potrošača, ali se može reći da se kreće između 45 i 50 posto.

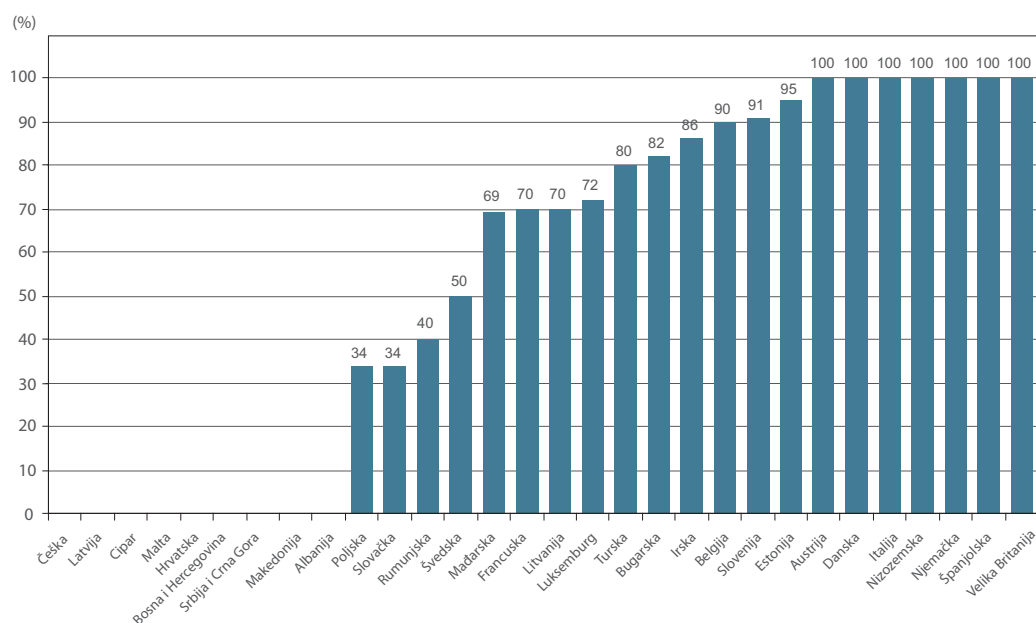
Veličina otvorenog tržišta (suma potrošnje navedenih povlaštenih potrošača) u 2004. godini iznosila je 1,303 milijardi m³.

Tvrtka PLINACRO d.o.o. je Operator nacionalnog transportnog plinskog sustava u Republici Hrvatskoj. Društvo je ustrojeno 19. siječnja 2001. godine kao član INA grupe u njenom vlasništvu, a 11. ožujka 2002. godine prelazi u stopostotno državno vlasništvo.

Na ovaj je način provedeno vlasničko razdvajanje transporta plina od ostalih djelatnosti.

Distribucija plina se, kao što je navedeno u poglavlju 5.1. u većini slučajeva obavlja zajedno s komunalnim i drugim (distribucija električne energije, građevinski i montažni radovi itd.) djelatnostima. Računovodstveno razdvajanje djelatnosti distribucije plina definirano je odredbama Zakona o energiji koje navode da je energetska djelatnost koja obavlja dvije ili više energetskih djelatnosti ili uz energetsku djelatnost obavlja i drugu djelatnost dužan voditi poslovne knjige i sastavljati financijska izvješća za svaku energetsku djelatnost posebno i odvojeno od drugih djelatnosti, prema propisima o računovodstvu poduzetnika.

Slika 17. Razina otvorenosti plinskog tržišta pojedinih europskih zemalja

Izvor: COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES, Brussels, 5.1.2005, SEC(2004) 1720, COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT, Technical Annexes to the Report from the Commission on the Implementation of the Gas and Electricity Internal Market

5.3.2. Učinci liberalizacije tržišta prirodnog plina u EU

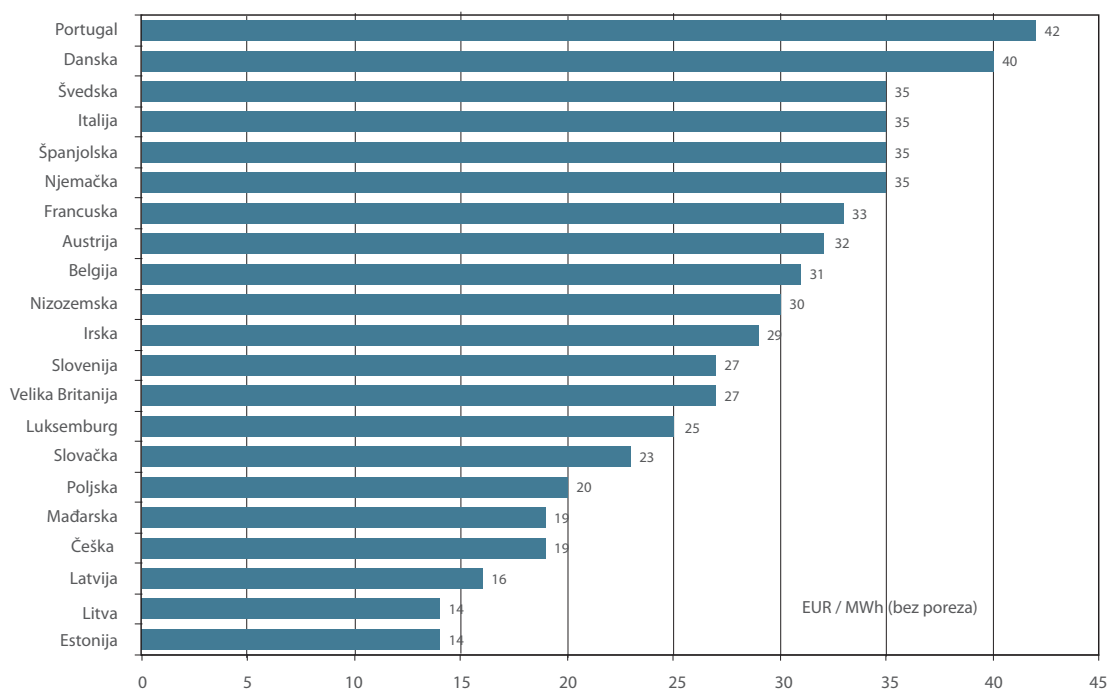
5.3.2.1. Cijene prirodnog plina

Cijene prirodnog plina ostale su i dalje pod jakim utjecajem međunarodnih cijena nafte, s obzirom da se cijena prirodnog plina u ugovorima između zemalja proizvođača prirodnog plina i uvoznika definira temeljem cjenovne formule temeljene na cijenama sirove nafte i naftnih derivata. Zbog toga je porast cijena nafte tijekom 2004. godine doveo do porasta veleprodajnih cijena prirodnog plina za približno 20 posto.

Dok je veleprodajna cijena prirodnog plina u pojedinim zemljama članicama ujednačena, cijena plina za krajnje potrošače (bez poreza) značajno se razlikuje. Naime, plinsko tržište, zbog nedostatka međusobne povezanosti nacionalnih tržišta i nedostatka prekogranične konkurencije pruža zaštitu postojećim kompanijama.

Također, neodgovarajući režimi skladištenja prirodnog plina i visoke tarife za uslugu distribucije plina u pojedinim zemljama otežavaju promjenu dobavljača.

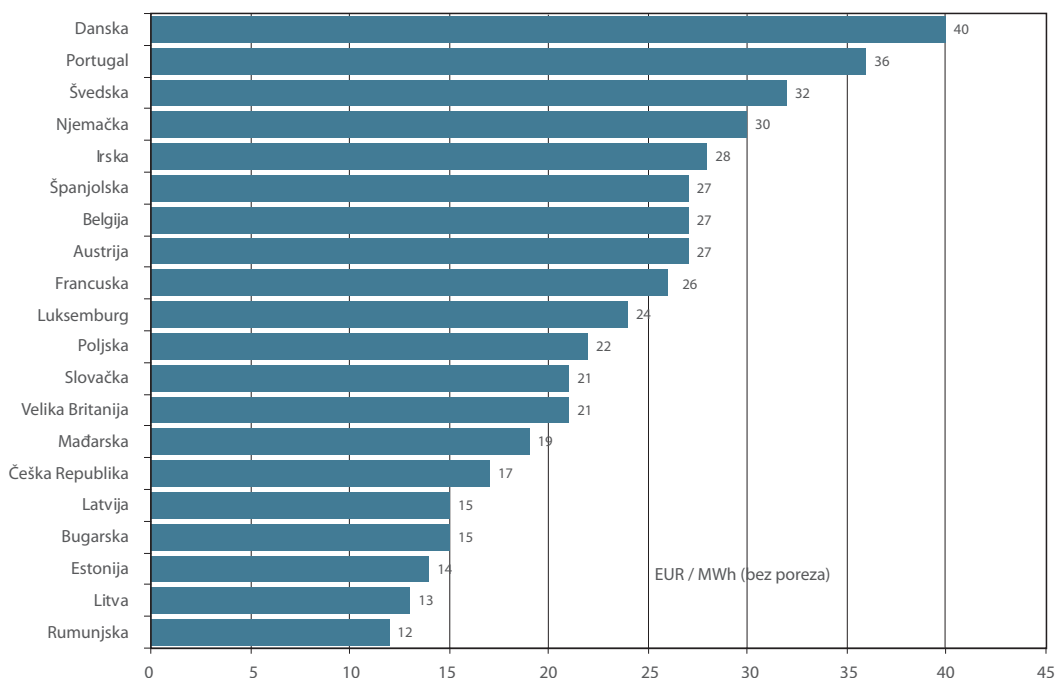
Slika 18. Maloprodajne cijene prirodnog plina za kućanstva (srpanj 2004. godine)

Izvor: COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES, Brussels, 5.1.2005, SEC(2004) 1720, COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT, Technical Annexes to the Report from the Commission on the Implementation of the Gas and Electricity Internal Market

Prosječna maloprodajna cijena prirodnog plina za kućanstva u Republici Hrvatskoj u 2004. godini iznosila je 1,71 kn/m³ (bez PDV-a), što uz zajamčenu ogrjevnu vrijednost plina od 33,34 MJ/m³ iznosi 24,4 EUR/MWh.⁵

⁵ Prosjek za sva distribucijska poduzeća - izvor: "Pregled cijena plina za krajnje potrošače", časopis Plin, br. 3/04, str. 6.

Slika 19. Maloprodajne cijene prirodnog plina za gospodarstvo (opskrba putem distribucijskog sustava) (srpanj 2004. godine)

Izvor: COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES, Brussels, 5.1.2005, SEC(2004) 1720, COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT, Technical Annexes to the Report from the Commission on the Implementation of the Gas and Electricity Internal Market

U Republici Hrvatskoj, prosječna maloprodajna cijena prirodnog plina za potrošače iz sektora gospodarstva koji se snabdijevaju putem distribucijskog sustava, iznosila je u 2004. godini 1,7 kn/m³ (bez PDV-a), što uz zajamčenu ogrjevnu vrijednost plina od 33,34 MJ/m³ iznosi 24,5 EUR/MWh.

Dakle, cijene plina za obje kategorije potrošača na distribucijskom sustavu (kućanstva i gospodarstvo) u Republici Hrvatskoj bile su približno jednake.

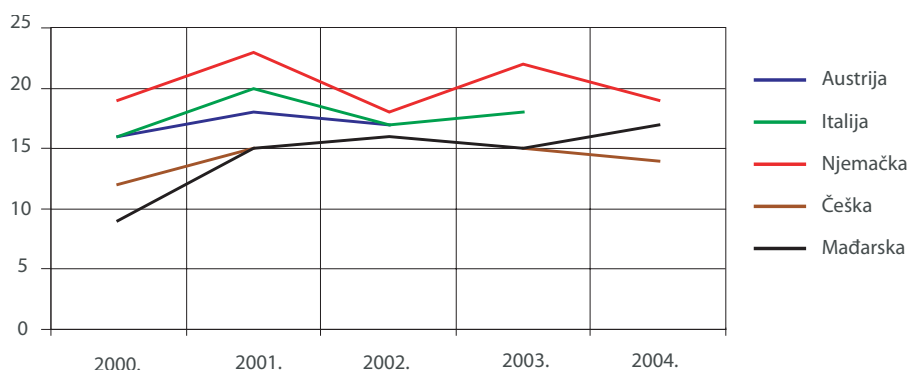
Dinamika kretanja cijena prirodnog plina za velike potrošače priključene izravno na transportni sustav prikazana je za pojedine karakteristične zemlje.

Tablica 11. Kretanje cijena prirodnog plina za izravne industrijske potrošače u pojedinim karakterističnim zemljama u razdoblju 2000. - 2004. godine (EUR/MWh, bez poreza, podaci za srpanj svake promatrane godine)

Izravni industrijski potrošači	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.
Austrija	16	18	17		
Italija	16	20	17	18	
Njemačka	19	23	18	22	19
Češka Republika	12	15	16	15	14
Mađarska	9	15	16	15	17

Izvor: COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES, Brussels, 5.1.2005, SEC(2004) 1720, COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT, Technical Annexes to the Report from the Commission on the Implementation of the Gas and Electricity Internal Market

Slika 20. Kretanje cijena prirodnog plina za izravne industrijske potrošače u pojedinim karakterističnim zemljama u razdoblju 2000. - 2004. godine (EUR/MWh, bez poreza, podaci za srpanj svake promatrane godine)

Izvor: COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES, Brussels, 5.1.2005, SEC(2004) 1720, COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT, Technical Annexes to the Report from the Commission on the Implementation of the Gas and Electricity Internal Market

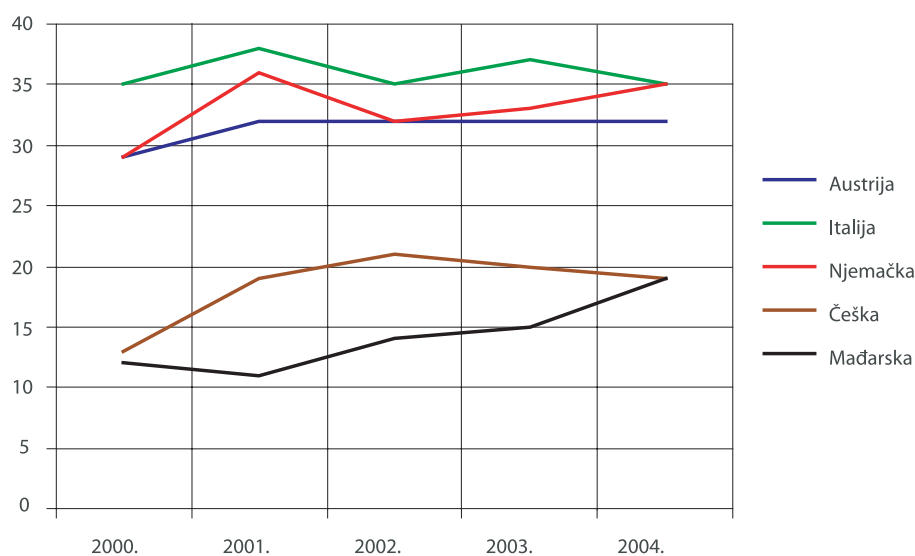
Na prikazanoj slici vidljiv je porast cijene u Mađarskoj koji iznosi nešto ispod 100 posto.

Tablica 12. Kretanje cijena prirodnog plina za kućanstva u pojedinim karakterističnim zemljama u razdoblju 2000. - 2004. godine (EUR/MWh, bez poreza, podaci za srpanj svake promatrane godine)

Kućanstva	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.
Austrija	29	32	32	32	32
Italija	35	38	35	37	35
Njemačka	29	36	32	33	35
Češka Republika	13	19	21	20	19
Mađarska	12	11	14	15	19

Izvor: COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES, Brussels, 5.1.2005, SEC(2004) 1720, COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT, Technical Annexes to the Report from the Commission on the Implementation of the Gas and Electricity Internal Market

Slika 21. Kretanje cijena prirodnog plina za kućanstva u pojedinim karakterističnim zemljama u razdoblju 2000. - 2004. godine (EUR/MWh, bez poreza, podaci za srpanj svake promatrane godine)

Izvor: COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES, Brussels, 5.1.2005, SEC(2004) 1720, COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT, Technical Annexes to the Report from the Commission on the Implementation of the Gas and Electricity Internal Market

Iz priložene je slike i u ovom slučaju uočljiv je porast cijena plina u Mađarskoj, dok najveće oscilacije bilježi Njemačka. Susjedna Austrija ima stabilnu cijenu tijekom cijelog promatranog razdoblja.

5.3.2.2. Cijene korištenja plinskog transportnog sustava

Tablica 13. Primijenjeni tarifni model i cijena za korištenje plinskog transportnog sustava u 2004. godini

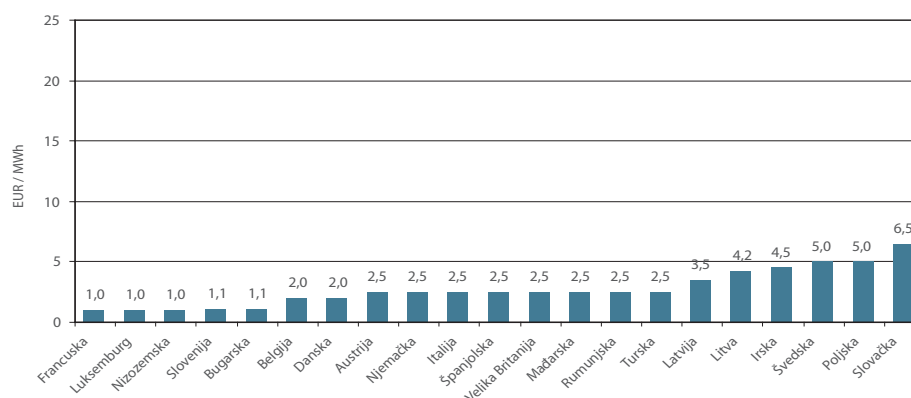
Država	Broj transportnih kompanija		Tarifna struktura	Transportna tarifa (prosjeak) (EUR/MWh)		
	Nacionalne	Regionalne		Gospodarstvo		Kućanstva
				EUROSTAT kategorija I4 (cca 12,5 mil. m ³ god.)	EUROSTAT kategorija I1 (cca 12,5 tis. m ³ god.)	EUROSTAT kategorija D3 (cca 2,5 tis. m ³ god.)
Austrija	3	4	ulaz - izlaz	2,0 - 3,0	10,0	13,0
Belgija	1	0	ulaz - izlaz	2,0	4,5	10,5
Danska	1	0	ulaz - izlaz	2,0	6,0	
Francuska	3	0	ulaz - izlaz	1,0	9,5	13,0
Irska	1	0	ulaz - izlaz	4,5	14,0	
Italija	2	0	ulaz - izlaz	2,5		8,0
Luksemburg	1	0	poštanska marka	1,0		
Nizozemska	1	0	ulaz - izlaz	1,0	2,5	3,0
Njemačka	15	20	mješana	2,5	10,5	
Španjolska	3	6	poštanska marka	2,5	11,0	21,5
Švedska	1	2	poštanska marka	5,0		
Velika Britanija	1	0	ulaz - izlaz	2,5	4,5	6,5
Latvija	1	0	poštanska marka	3,5	4,0	4,0
Litva	1	0	poštanska marka	4,2	6,2	8,7
Poljska	1	6	poštanska marka	5,0	8,0	8,0
Slovačka				6,5	8,0	
Mađarska	1	0	poštanska marka	2,5	5,5	5,5
Slovenija	1	0	poštanska marka	1,1		
Države kandidati						
Rumunjska	1	0	poštanska marka	2,5	2,5	2,5
Bugarska	1	0	poštanska marka	1,1	7,0	12,5
Turska	1	0	poštanska marka	2,5	4,5	4,5

Napomena: Načelo poštanske marke (engl. „post-stamp“) - jedinstvena tarifa na razini cjelokupnog transportnog sustava
Ulaz – izlaz (engl. „entry-exit“) - ovisno o odabranoj točki ulaza/izlaza na mrežu (transporter je zadao moguća mjesta ulaza i izlaza)

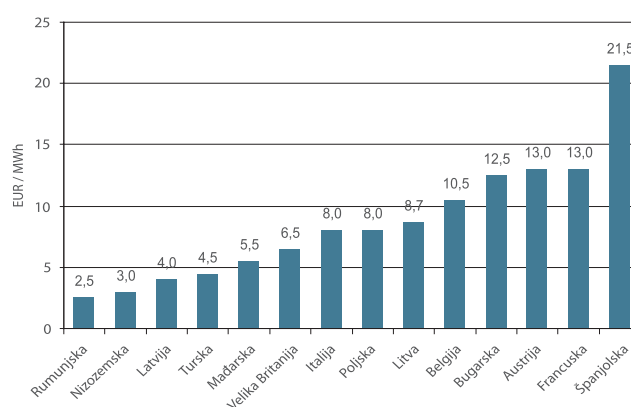
Izvor: COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES, Brussels, 5.1.2005, SEC(2004) 1720, COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT, Technical Annexes to the Report from the Commission on the Implementation of the Gas and Electricity Internal Market

Prosječna cijena transporta plina u 2004. godini (detaljan pregled je iznesen u Tablici 3) iznosila je u Republici Hrvatskoj 0,150 kn/m³ za distribucijska poduzeća (što iznosi približno 2,14 EUR/MWh) koja

bi prema Eurostatu odgovarala kategorijama I1 (D3), odnosno 0,116 kn/m³ za izravne kupce plina (približno 1,66 EUR/MWh) koji bi približno odgovarali Eurostat kategoriji I4

Slika 22. Usporedba prosječnih transportnih tarifa za izravne kupce plina u 2004. godini

Izvor: COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES, Brussels, 5.1.2005, SEC(2004) 1720, COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT, Technical Annexes to the Report from the Commission on the Implementation of the Gas and Electricity Internal Market

Slika 23. Usporedba prosječnih transportnih tarifa za distribucijska poduzeća u 2004. godini

Izvor: COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES, Brussels, 5.1.2005, SEC(2004) 1720, COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT, Technical Annexes to the Report from the Commission on the Implementation of the Gas and Electricity Internal Market

5.3.2.3. Izbor dobavljača

Stvaranje jedinstvenog plinskog tržišta zahtijeva veću međusobnu povezanost sustava i intenzivnije napore na diverzifikaciji opskrbe. Zemlje članice koje imaju nisku razinu povezanosti s plinskim sustavima susjednih zemalja i stoga ograničenu dostupnost vanjskih izvora plina, imaju veće probleme u razvoju konkurencije.

Nasuprot tome, zemlje članice s više dostupnih izvora opskrbe i većom razinom kapaciteta, imaju znatno bolje pokazatelje. Najviša razina međusobne konkurencije ostvarena je na plinskim tržištima Velike Britanije i Irske gdje veliki potrošači niz godina imaju slobodu izbora. Slijede iz zemlje s diverzificiranim izvorima opskrbe, poput Belgije, Danske i Nizozemske, u kojima je, tijekom 2004. godine, prema procjeni barem 30 posto velikih potrošača promijenilo dobavljača.

Od ostalih zemalja, jedino se Francuska približila navedenom postotku, posebice u svojim sjevernim pokrajinama. Njemačka i Austrija slabo napreduju po ovom pitanju, dok nove zemlje članice imaju niz otvorenih pitanja koja usporavaju razvoj konkurencije (najčešće ovisnost o samo jednom dobavljaču).

Skladištenje plina i njegovo balansiranje u sustavu predstavljaju značajno i osjetljivo pitanje vezano uz otvaranje tržišta. Još uvijek ne postoji sporazum o minimumu standardnih procedura za pristup skladištima plina.

5.3.3. Struktura tržišta prekograničnog trgovanja plinom

Razvoj trgovine plinom na veliko dobiva na značaju s porastom broja zemalja članica koje su razvile točke međusobne razmjene plina, odnosno tzv. plinske čvorove. Ipak, napredak zaostaje za trgovinom električne energije zbog nepovoljne strukture tržišta i nedostatka fleksibilnog tržišta plinom na veliko u kojem je moguće prodati plin i u nedostatku određenog specifičnog kupca. Tržište u Velikoj Britaniji temelji se na tzv. virtualnim plinskim čvorovima zahvaljujući entry-exit tarifnom sustavu koji omogućuje da se trguje na konzistentnoj osnovi plaćanjem plina (od strane trgovaca) na ulazu u sustav. Slične "virtualne plinske čvorove" primjenjuju Nizozemska i Italija. "Plinski čvorovi" su formirani i u Njemačkoj (Bunde), Belgiji (Zeebrugge) i Austriji (Baumgarten), ali s nižom razinom fleksibilnosti.

U načelu, plinska tržišta su u pravilu još uvijek koncentrirana na nacionalnoj razini.

Međusobna povezanost sustav relativno je niska, unatoč činjenici da plin prelazi barem jednu granicu prije isporuke. S druge strane, još uvijek postoje značajne regulacijske prepreke koje usporavaju razvoj europskog plinskog tržišta.

6. Tržište toplinske energije

6.1. Prikaz stanja u Republici Hrvatskoj

Sektor toplinarstva danas pruža usluge grijanja i pripreme potrošne tople vode za kućanstva i poslovne subjekte u većim gradovima Republike Hrvatske, a najveći dio potrošača nalazi se u kontinentalnom dijelu Hrvatske. Kućanstva predstavljaju više od 95 posto svih potrošača toplinske energije. U Republici Hrvatskoj toplinska se djelatnost organizirano, na razini grada, obavlja u Zagrebu, Osijeku, Sisku, Varaždinu, Vukovaru, Vinkovcima, Rijeci, Karlovcu, Slavonskom Brodu, Samoboru, Zaprešiću, Velikoj Gorici, Čakovcu, Virovitici i dr. Tvrtke koje se bave proizvodnjom, distribucijom i opskrbom toplinske energije u vlasništvu su jedinica lokalne samouprave ili u državnom vlasništvu.

Toplinarska djelatnost koja se obavlja putem posebnih (blokovskih) kotlovnica spojenih u veće ili manje mreže (sustave) razlikuje se od toplinarske djelatnosti koja se obavlja velikim sustavima s kogeneracijskim procesom (proizvodnja električne i toplinske energije u vezanom procesu).

Kogeneracijska postrojenja za proizvodnju toplinske energije u Republici Hrvatskoj nalaze se samo u Zagrebu i Osijeku. Toplinarska postrojenja i oprema u najvećem broju slučajeva su dotrajala uz prosječnu starost višu od 20 godina, što ima za posljedicu smanjenu efikasnost sustava.

Osnovni problem poslovanja toplinske djelatnosti je odnos cijena goriva koje se tržišno formiraju s jedne strane, i cijena toplinske energije koja ne prati promjenu cijena ulaznog troška, s druge strane. Prodajna cijena toplinske energije, u većini gradova ne pokriva proizvodne troškove. Cijena goriva koja predstavlja osnovni ulazni trošak najčešće je na razini maloprodajne cijene.

Posljedično, većina toplinarskih tvrtki posluje s gubicima te nema mogućnosti za ulaganja u investicijsko održavanje i razvoj.

6.2. Učinci Zakona o proizvodnji, distribuciji i opskrbi toplinskom energijom

Prijedlog Zakona o proizvodnji, distribuciji i opskrbi toplinskom energijom je u drugoj polovici 2004. godine upućen u redovitu proceduru u Hrvatski sabor. Tijekom ožujka 2005. godine održana je rasprava o Konačnom prijedlogu Zakona o proizvodnji, distribuciji i opskrbi toplinskom energijom, te izglasano njegovo donošenje.

Donošenjem ovog Zakona (NN 42/05), stvoren je pravni okvir za sustavno i organizirano poslovanje i funkcioniranje sektora toplinarstva u Hrvatskoj. Osobito je važno što se novim zakonom potiče mjerenje i racionalno korištenje energije te se korisnicima omogućuje da sami kontroliraju svoju potrošnju toplinske energije. Stupanjem Zakona na snagu, dosadašnja djelatnost opskrbe toplinskom energijom izuzeta je iz nadležnosti Zakona o komunalnom gospodarstvu.

Zakonom o proizvodnji, distribuciji i opskrbi toplinskom energijom uređuje se djelatnost toplinarstva na sustavan i cjelovit način. Između ostalog, pitanja koja se odnose na uvjete i način obavljanja energetske djelatnosti proizvodnje, distribucije i opskrbe toplinskom energijom; prava i obveze subjekata koji obavljaju predmetne djelatnosti; prava i obveze kupaca toplinske energije; osiguravanje sredstava za obavljanje tih djelatnosti te financiranje izgradnje objekata i uređaja za proizvodnju, distribuciju i opskrbu toplinskom energijom.

Sljedeći korak predstavlja donošenje pratećih provedbenih propisa te njihova primjena u praksi. Najznačajniji podzakonski akti su: Opći uvjeti za opskrbu toplinskom energijom, Pravilnik o distribuciji i opskrbi toplinskom energijom, Tarifni sustav za usluge energetske djelatnosti proizvodnje, distribucije i opskrbe toplinskom energijom, Pravilnik o načinu raspodjele i obračunu troškova za isporučenu toplinsku energiju i Pravilnik o tehničkim uvjetima za proizvodne objekte za proizvodnju toplinske energije.

6.3. Međunarodno tržište toplinske energije

Uslugu toplinarstva koristi oko 23 milijuna potrošača u zemljama članicama EU-15 te čak oko 40 milijuna potrošača u zemljama novim članicama EU ili pristupnicama. Udio kućanstava priključenih na sustav toplinarstva u zemljama EU-15 iznosi oko 10 posto, dok je u zemljama novim članicama EU i zemljama pristupnicama ovaj udio veći od 40 posto. Pri tome je važno napomenuti da u razmatranje EU-15 zemalja ulaze i zemlje poput Španjolske, Portugala, Italije i Grčke s dominantno mediteranskom klimom pa je i značaj toplinarstva očekivano manji nego u kontinentalnom dijelu Europe (npr. u Austriji 16 posto, u Danskoj i Finskoj oko 50 posto kućanstava).

U većini zemalja članica EU-15 sektor toplinarstva ima uzlazni trend razvoja u usporedbi s prethodnim godinama. Najveći rast je zabilježen u Austriji, Italiji i Švedskoj.

Većina zemalja EU-15, izuzev Danske, nije donijela posebne zakone kojima regulira djelatnosti proizvodnje, distribucije i opskrbe toplinske energije. Kogeneracija i toplinska energija iz centraliziranih sustava smatraju se djelatnostima koje se obavljaju na tržišnim principima. Nizozemska i Švedska uvele su fiskalne/porezne poticaje u cilju promoviranja sektora kogeneracije i/ili toplinarstva. Njemačka, Austrija i Danska zakonodavnim mjerama potiču razvoj kogeneracije. U Mađarskoj i Estoniji doneseni su posebni zakoni koji reguliraju djelatnost proizvodnje, distribucije i opskrbe toplinskom energijom. U Češkoj i Rumunjskoj sektor kogeneracije i toplinarstva sastavni je dio energetske politike, kroz primjenu mjera energetske učinkovitosti.

U većini EU-15 zemalja značajan dio toplinarskih tvrtki je u gradskom ili privatnom vlasništvu (Švedska, Finska, Velika Britanija), dok su u zemljama tranzicijskog gospodarstva toplinarske tvrtke pretežito u vlasništvu lokalne zajednice. U Estoniji i Češkoj je oko 70 posto toplinarskih tvrtki u privatnom vlasništvu. Većinsko državno vlasništvo toplinarskih tvrtki postoji u Republici Hrvatskoj i u Slovačkoj, dok manjinski udio državnog vlasništva prevladava u Bugarskoj i Latviji. Litva primjenjuje model leasinga radi poticanja ulaganja u toplinarski sektor.

7. Tržište nafte i naftnih derivata

7.1. Transportni sustav JANAF-a d.d.

Sustav JANAF-a d.d. izgrađen je kao međunarodni sustav transporta nafte od tankerske luke i terminala Omišalj do domaćih i inozemnih rafinerija u istočnoj i središnjoj Europi. Projektiran je da u konačnoj fazi izgrađenosti može prihvatiti, i na magistralnoj dionici Omišalj-Sisak, transportirati 34 milijuna tona nafte godišnje. Određeni dijelovi sustava izgrađeni su za konačni kapacitet (npr. cjevovodi), dok su oni dijelovi koje je moguće dograđivati (privezni sustavi, rezervoari, crpne stanice i dr.) građeni za kapacitet 20 milijuna tona godišnje. Podmorski naftovod Omišalj Urinj, kapaciteta 7 milijuna tona transporta nafte, izgrađen je 1995. godine.

Tankeri mogu ukravati i iskravati naftu 24 sata na dan, tijekom cijele godine.

Projektirani pravac transporta nafte je od Terminala Omišalj prema Terminalu Sisak (i do rafinerije Sisak). Od Terminala Sisak vode dva kraka naftovoda. Jedan je prema sjeveru do Terminala Virje i Gole (hrvatsko mađarske granice). Od mađarske granice nafta se može transportirati naftovodom Adria do rafinerije Szazhalombatta gdje su spojeni naftovodi Adria i Družba, tako je opskrba naftom Mađarske, Slovačke i Češke moguća iz pravca Mediterana JANAF-om. Ovim krakom nafta se (iz pravca Ruske Federacije) transportira i obrnutim smjerom (Gola – Sisak). Drugi krak naftovoda vodi od Terminala Sisak prema istoku do Terminala Slavonski Brod (u izgradnji). Od Terminala Slavonski Brod vode dva kraka. Jedan ide do Bosanskog Broda u Bosni i Hercegovini, a drugi do Sotina (hrvatsko - srpsko crnogorske granice) i dalje do rafinerija Pančevo i Novi Sad. Mjerenje nafte provodi se na mjernim stanicama u Omišlju, Virju i Sotinu, te spremnicima na Terminalima Omišalj i Sisak.

Tablica 14. Dužine dionica JANAF-a d.d.

Dionica	Dužina
Omišalj – Sisak	179 km
Sisak - Slavonski Brod	156 km
Slavonski Brod - Sotin	84 km
Slavonski Brod - Bosanski Brod	13 km (6 do granice RH)
Sisak - Gola	108 km
Virje - Lendava	73 km (69 do granice RH)
Omišalj - Urinj	7 km

Izvor: JANAF d.d.

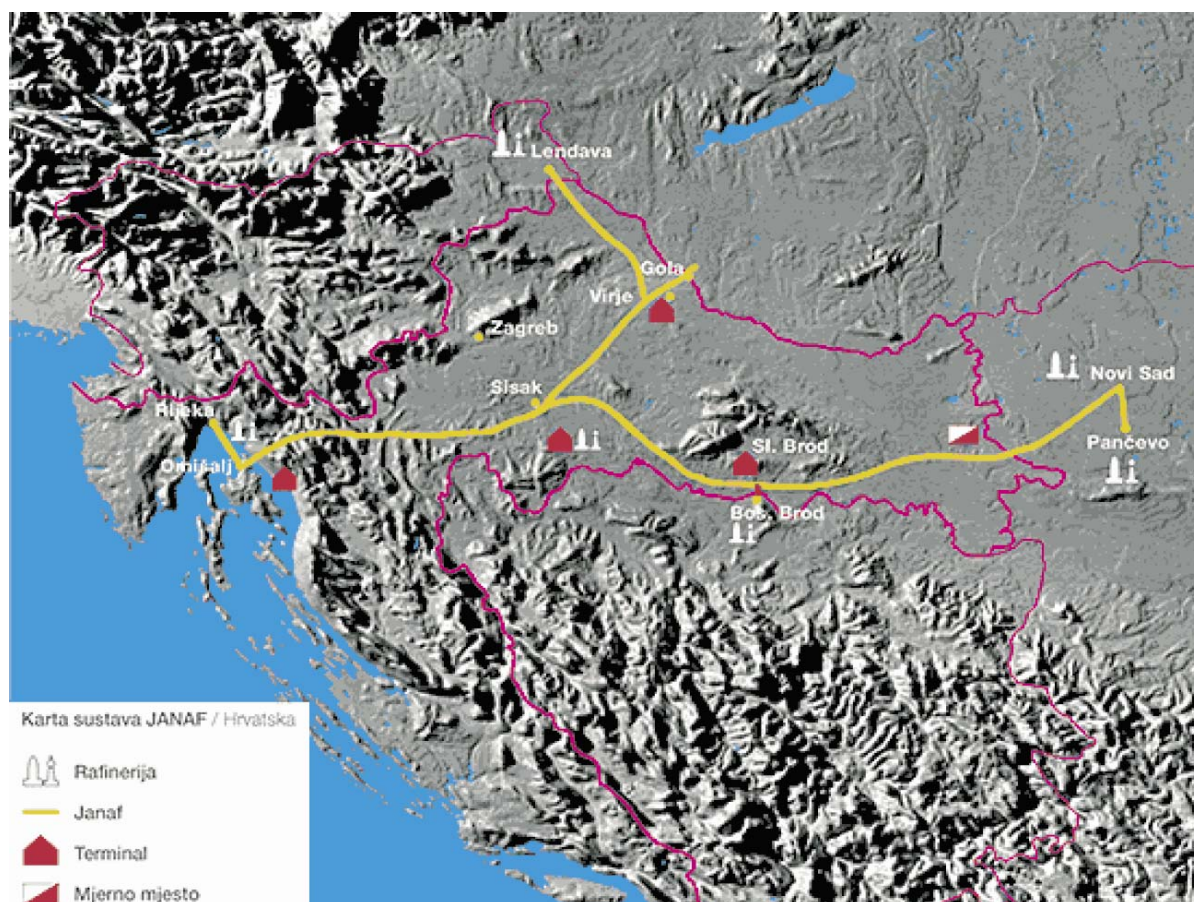
7.2. Pristup sustavu za transport nafte naftovodom

Sukladno članku 4. Zakona o tržištu nafte i naftnih derivata, energetski subjekti ovlašteni za obavljanje djelatnosti transporta nafte naftovodom dužni su pravnim i fizičkim osobama koje podnesu zahtjev za pristup transportnim sustavima, a ispunjavaju tehničke uvjete pristupa i priključenja sukladno posebnim propisima, omogućiti pristup na nepristran i razvidan način prema načelu pregovaranog pristupa treće strane.

Energetski subjekti mogu odbiti pristup trećoj strani u slučaju: da postoje tehnička ili sigurnosna ograničenja, ili da imaju popunjene kapacitete naftovoda, ili ako stranka koja zahtijeva pristup dolazi iz države koja nije potpisnica Ugovora o energetskoj povelji.

Pregovarani pristup treće strane temelji se na tarifi za transport nafte koju na prijedlog JANAF-a utvrđuje Vijeće za regulaciju. Vijeće za regulaciju je dalo suglasnost na Tehničke uvjete za pristup transportnim i skladišnim kapacitetima JANAF-a d.d. koji su nužan preduvjet za pregovore i zaključivanje ugovora o transportu nafte i naftnih derivata.

Slika 24. Karta sustava JANAF-a d.d.

7.3. Skladištenje nafte i naftnih derivata

Uredbom o obveznim zalihama nafte i naftnih derivata (NN 27/03) definirana je obveza držanja obveznih zaliha nafte i naftnih derivata. Obveznici osiguranja obveznih zaliha su pravne i fizičke osobe koje su u prethodnoj kalendarskoj godini ostvarile neto uvoz od najmanje 25 tona nafte i naftnih derivata. Do 1. travnja 2003. godine oni morali su osigurati kao obvezne zalihe 10 posto neto uvoza nafte i naftnih derivata iz prethodne kalendarske godine, od 1. siječnja 2004. godine 15 posto, od 1. siječnja 2005. godine 20 posto, a od 1. siječnja 2006. godine 25 posto neto uvoza nafte i naftnih derivata iz prethodne kalendarske godine.

Pravilnikom o određivanju najviše razine cijena naftnih derivata (NN 112/03) utvrđen je iznos (tzv. koeficijent X5) na ime priznavanja troškova nabave (trošak kapitala) i troškova skladištenja obveznih zaliha nafte i naftnih derivata koji iznosi 79,60 kn/t za motorne benzine, dizelska goriva i lož ulje. Iznos X5 određuje. Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva. Iznos koeficijenta X5 potrebno je povećavati kako se povećava i visina potrebnih obveznih zaliha.

Prema Uredbi, obvezu osiguranja zaliha obveznik može ispuniti na način da sam skladišti obvezne zalihe, da dva ili više obveznika osiguranja zaliha zajednički skladište obvezne zalihe ili da obveznik sklopi ugovor kojim druga pravna osoba (skladištar) preuzima skladištenje utvrđene količine obveznih zaliha.

8. Zaključak

Izvješće o radu Vijeća za regulaciju energetskih djelatnosti i zapažanjima koja su od značaja za razvoj energetskog tržišta i javnih usluga u 2004. godini pripremljeno je na temelju članka 7. Zakona o regulaciji energetskih djelatnosti (NN 68/01 i 109/01), koji određuje da Vijeće za regulaciju energetskih djelatnosti najmanje jedanput godišnje izvješćuje Hrvatski sabor i Vladu Republike Hrvatske o svom radu i zapažanjima koja su značajna za razvoj energetskog tržišta i javnih usluga. Rad, odnosno rezultati rada Vijeća za regulaciju, jednako tako i zapažanja od značaja za razvoj energetskog tržišta i javnih usluga u 2004. godini, koji su sadržaj Izvješća, u svezi su s nadležnostima, pravima, obvezama i zadacima Vijeća za regulaciju, tj. zakonodavnim i regulacijskim okvirom energetskih djelatnosti kako ih je propisivao tada važeći paket energetskih zakona i podzakonskih akata, koji su bili na snazi do kraja 2004. godine.

Krajem 2004. godine provedena je rekonstrukcija energetskog zakonodavnog i regulacijskog okvira po kojem je radilo Vijeće za regulaciju. Po novom Zakonu o regulaciji energetskih djelatnosti (NN 177/04) umjesto Vijeća za regulaciju energetskih djelatnosti uspostavlja se Hrvatska energetska regulatorna agencija – HERA, kao njegova pravna slijednica. Hrvatska energetska regulatorna agencija kao neovisna i neprofitna javna ustanova, bit će samostalna u poduzimanju svih organizacijskih i drugih mjera potrebnih za nesmetano obavljanje funkcija i ispunjavanje zakonom utvrđenih obveza. U odnosu na Vijeće za regulaciju znatno se mijenjaju obveze i nadležnosti Agencije, njena organizacija i struktura vođenja, a uspostavljaju se i bitno drukčiji odnosi Agencije prema Vladi Republike Hrvatske i Ministarstvu gospodarstva, rada i poduzetništva. Stručne poslove u okviru rada i poslovanja Agencije obavljat će djelatnici Agencije. Ukratko, radi se o vrlo bitnim promjenama u segmentu regulacije energetskih djelatnosti u Republici Hrvatskoj. Nove obveze i nadležnosti u sadržajnom i proceduralnom smislu traže dodatnu i detaljnu razradu u čemu iskustva i stečena znanja dosadašnjeg Vijeća za regulaciju mogu biti od velike koristi i Hrvatskoj energetske regulatornoj agenciji.

Dakako, predmetno Izvješće pisano je imajući u vidu potrebu realnog i kvalitetnog prikaza sadržaja, načina i rezultata rada Vijeća za regulaciju, stanja razvoja energetskog tržišta i javnih usluga, te objektivne ocjene stanja procesa restrukturiranja energetskog sektora i otvaranja energetskog tržišta u Republici Hrvatskoj u 2004. godini.

S obzirom na sve prethodno navedeno vodilo se računa i o potrebi da ono ponudi i korisne podloge za uspješnu organizaciju i početak rada Hrvatske energetske regulatorne agencije.

Na kraju, nužno je istaknuti da je, po nizu elemenata i u značajnoj mjeri, uspostava i početak rada Hrvatske energetske regulatorne agencije zapravo početak rada novog tijela za regulaciju energetskih djelatnosti u Republici Hrvatskoj.

Predsjednik
Vijeća za regulaciju energetskih djelatnosti

Dr. sc. Mićo Klepo, dipl. ing.

U Zagrebu, 29. travnja 2005. godine

9. Popis slika

Slika 1.	Prikaz izdanih dozvola za obavljanje energetske djelatnosti (prema djelatnostima na dan 31.12.2004. godine).....	12
Slika 2.	Prikaz kretanja faktora koji utječu na prodajnu cijenu prirodnog plina u razdoblju 2003.-2004. godina.....	15.
Slika 3.	Prodajna cijena prirodnog plina za pravne i fizičke osobe koje se bave dobavom odnosno trgovinom prirodnog plina u 2004. godini	16
Slika 4.	Faze u postupku rješavanja prigovora potrošača (predsudski postupak) na energetske (javne) usluge u Republici Hrvatskoj.....	19
Slika 5.	Prigovori upućeni Vijeću za regulaciju prema energetskim djelatnostima u 2004. godini	21
Slika 6.	Prikaz prigovora povjerenstvima za reklamacije potrošača po energetskim djelatnostima u %.....	21
Slika 7.	Razlozi prigovora povjerenstvima za reklamacije potrošača po energetskim djelatnostima.....	21
Slika 8.	Razina otvorenosti tržišta električne energije u Europi - srpanj 2004. godine	31
Slika 9.	Cijena električne energije (bez poreza) za kućanstva s potrošnjom od 3500 KWh/god - srpanj 3500 KWh/god u razdoblju srpanj 2003. – srpanj 2004.....	34
Slika 10.	Postotna promjena cijena električne energije (bez poreza) za kućanstva s potrošnjom od 2004. godine.....	34
Slika 11.	Cijena električne energije (bez poreza) za industriju s potrošnjom od 24 GWh/god - srpanj 2004. godine.....	35
Slika 12.	Postotna promjena cijena električne energije (bez poreza) za industriju s potrošnjom od 24 GWh/god – u razdoblju srpanj 2003. - srpanj 2004. godine.....	35
Slika 13.	Struktura domaće proizvodnje u 2004. godini	39
Slika 14.	Odnos domaće proizvodnje i uvoza u 2004. godini	39
Slika 15.	I sporučena količina prirodnog plina u 2004. godini po kategorijama	39
Slika 16.	Postojeći i planirani plinski sustav u Republici Hrvatskoj	40
Slika 17.	Razina otvorenosti plinskog tržišta pojedinih europskih zemalja	43
Slika 18.	Maloprodajne cijene prirodnog plina za kućanstva u srpnju 2004. godine.....	44
Slika 19.	Maloprodajne cijene prirodnog plina za gospodarstvo (opskrba putem distribucijskog sustava) u srpnju 2004. godine.....	45
Slika 20.	Kretanje cijena prirodnog plina za izravne industrijske potrošače u pojedinim karakterističnim zemljama od 2000. do 2004. g. (EUR/MWh, bez poreza, podaci za srpanj svake promatrane godine)...	46
Slika 21.	Kretanje cijena prirodnog plina za kućanstva u pojedinim karakterističnim zemljama 2000. do 2004. g. (EUR/MWh, bez poreza, podaci za srpanj svake promatrane godine).....	47
Slika 22.	Usporedba prosječnih transportnih tarifa za izravne kupce plina u 2004. godini	49
Slika 23.	Usporedba prosječnih transportnih tarifa za distribucijska poduzeća u 2004. godini.....	49
Slika 24.	Karta sustava JANAF-a d.d.....	53

10. Popis tablica

Tablica 1.	Izdane dozvole za obavljanje energetskih djelatnosti (prema djelatnostima).....	11
Tablica 2.	Kretanje prosječnih cijena električne energije za pojedinu kategoriju kupaca u razdoblju 2001.-2004. godine.....	13
Tablica 3.	Pregled iznosa tarifa za transport prirodnog plina za 2004. i 2005. godinu.....	17
Tablica 4.	Pregled prosječnih cijena transporta prirodnog plina u razdoblju od 2003. do 2005.godine.....	17
Tablica 5.	Prikaz cijena prirodnog plina za krajnje kupce po distributerima i kategorijama (kućanstva i gospodarstvo) za 2004. godinu (PDV uključen).....	18
Tablica 6.	Prag za stjecanje položaja povlaštenog kupca - srpanj 2004. godine.....	32
Tablica 7.	Razina promjene opskrbljivača električne energije tijekom 2003. godine.....	33
Tablica 8.	Dinamika razdvajanja operatora prijenosnog sustava od ostalih djelatnosti.....	36
Tablica 9.	Ocjena organizacije operatora prijenosnog i distribucijskog sustava 2004. godini.....	37
Tablica 10.	Pokazatelji liberalizacije i otvorenosti tržišta plina.....	42
Tablica 11.	Kretanje cijena prirodnog plina za izravne industrijske potrošače u pojedinim karakterističnim 2004. g. (EUR/MWh, bez poreza, podaci za srpanj svake promatrane godine).....	45
Tablica 12.	Kretanje cijena prirodnog plina za kućanstva u pojedinim karakterističnim zemljama od 2000. do zemljama od 2000. do 2004. g. (EUR/MWh, bez poreza, podaci za srpanj svake promatrane godine).....	46
Tablica 13.	Primijenjeni tarifni model i cijena za korištenje plinskog transportnog sustava u 2004. godini.....	48
Tablica 14.	Dužine dionica JANAF-a d.d.....	52

11. Prilog - Financijsko izvješće Vijeća za regulaciju energetske djelatnosti za 2004. godinu

A. Bilanca na dan 31. prosinca 2004. godine (u kunama)

R.br.	Pozicija	Stanje 1.1.2004.	Stanje 31.12.2004.	Indeks
1	2	3	4	5 (4/3)
	AKTIVA			
A.	DUGOTRAJNA IMOVINA	621.413	1.256.554	202
I.	NEMATERIJALNA IMOVINA			
1.	Izdaci za istraživanje i razvoj			
2.	Patenti, licencije, koncesije i ostala slična prava			
3.	Ostala nematerijalna imovina			
4.	Ispravak vrijednosti nematerijalne imovine			
II.	MATERIJALNA IMOVINA	621.413	1.256.554	202
1.	Zemljišta i šume			
2.	Građevinski objekti			
3.	Postrojenja i oprema	733.588	1.373.110	187
4.	Stambene zgrade i stanovi			
5.	Ostala materijalna imovina	98.882	224.898	227
6.	Ispravak vrijednosti materijalne imovine	211.057	341.454	162
III.	FINANCIJSKA IMOVINA			
1.	Dugoročna ulaganja			
2.	Dugoročni zajmovi			
3.	Dugoročni krediti, depoziti i kaucije			
4.	Ispravak vrijednosti financijske imovine			
IV.	POTRAŽIVANJA			
1.	Potraživanja za predujmove			
2.	Ostala potraživanja			
3.	Ispravak vrijednosti dugoročnih potraživanja			
B.	KRATKOTRAJNA IMOVINA	15.257.843	10.368.995	68
I.	ZALIHE			
1.	Zalihe materijala			
2.	Zalihe sitnog inventara			
3.	Ostale zalihe			
II.	POTRAŽIVANJA	3.661.128	2.593.439	71
1.	Potraživanja za predujmove			
2.	Potraživanja od zaposlenih			
3.	Potraživanja od države i drugih institucija	428.613	45.780	11
4.	Ostala potraživanja	3.232.515	2.547.659	79
III.	FINANCIJSKA IMOVINA			
1.	Kratkoročni depoziti			
2.	Vrijednosni papiri			
3.	Kredit			
4.	Ostala kratkotrajna imovina			
IV.	NOVAC NA RAČUNU I U BLAGAJNI	11.596.715	7.775.556	67
C.	PLAĆENI TROŠKOVI BUDUĆEG RAZDOBLJA			
D.	UKUPNA AKTIVA	15.879.256	11.625.549	73
E.	IZVANBILANČNI ZAPISI	1.075.313	390.110	36

A. Bilanca na dan 31. prosinca 2004. godine (u kunama) - nastavak sa str. 57.

R.br.	Pozicija	Stanje 1.1.2004.	Stanje 31.12.2004.	Indeks
1	2	3	4	5 (4/3)
	PASIVA			
A.	OBVEZE	1.594.646	1.159.469	73
I.	DUGOROČNE OBVEZE			
1.	Obveze s osnovne zajmova			
2.	Obveze s osnovne dugoročnih kredita			
3.	Obveze s osnovne vrijednosnih papira			
4.	Ostale dugoročne obveze			
II.	KRA TKOROČNE OBVEZE	1.594.646	1.159.469	73
1.	Obveze s osnovne zajmova			
2.	Obveze s osnovne kratkoročnih kredita			
3.	Obveze za predujmove	61.000	46.742	77
4.	Obveze prema dobavljačima	1.395.002	937.801	67
5.	Obveze s osnovne kratkoročnih vrijednosnih papira			
6.	Obveze prema zaposlenima	68.779	92.288	134
7.	Obveze za poreze, doprinose i drugo	68.851	82.638	120
8.	Ostale kratkoročne obveze	1.014		
B.	PRIHODI BUDUĆEG RAZDOBLJA			
C.	IZVORI FINANCIRANJA	14.284.610	10.466.080	73
I.	IZVORI FINANCIRANJA OD OSNIVAČA	351.787	986.929	281
II.	IZVORI FINANCIRANJA OD VLASTITE DJELATNOSTI			
III.	OSTALI IZVORI	269.625	269.625	100
IV.	SALDO FONDA	13.663.198	9.209.526	67
V.	SALDO FONDA			
D.	UKUPNA PASIVA	15.879.256	11.625.549	73
E.	IZVANBILANČNI ZAPISI	1.075.313	390.110	36

B. Račun prihoda i rashoda za razdoblje 1.1. do 31.12.2004. godine (u kunama)

R.br.	Pozicija	Prethodna godina (2003)	Tekuća godina (2004)	Indeks 2004/2003
1	2	3	4	5 (4/3)
A.	PRIHODI	22.906.399	19.614.010	86
1.	Prihodi iz proračuna			
2.	Prihodi od doprinosa	14.286.944	17.641.162	123
3.	Prihodi od članarina i naknada	52.000	0	0
4.	Prihodi od vlastite djelatnosti	8.522.613	1.865.900	22
5.	Ostali prihodi	44.842	106.948	238
B.	RASHODI	9.243.202	10.404.484	113
1.	Materijalni troškovi i amortizacija	7.025.807	7.192.583	102
1.1.	Materijal	29.993	76.491	255
1.2.	Energija	13.750	15.732	114
1.3.	Usluge	6.982.064	7.100.360	102
1.4.	Amortizacija			
1.5.	Ostali troškovi			
2.	Troškovi za zaposlene	1.598.609	1.928.065	121
2.1.	Plaće i naknade (neto)	800.425	967.896	121
2.2.	Porez, prizrez i doprinosi iz i na plaće	777.654	935.731	120
2.3.	Ostali troškovi	20.530	24.438	119
3.	Nematerijalni troškovi	347.179	502.796	145
4.	Transferi			
5.	Rashodi za investicije	270.593	780.778	289
6.	Ostali rashodi	1.014	262	26
C.	VIŠAK PRIHODA	13.663.197	9.209.526	67
D.	MANJAK PRIHODA			